

în h n e a
gheorghiu

1821

ZODIA TAURULUI

ZODIA TAURULUI

reportaj dramatic în trei părți

de

MIHNEA GHEORGHIU

Memoriei mamei mele, Alexandrina

PERSONAJELE

Tudor

Girbea

Macedonski

Ioniță din Urdari

Ilarion

Brîncoveanu

Samurcaș

Ipsilante

Iordache Olimpiotul

Bimbașa Sava

Metternich

Capodistria

Prințul Osman

Mama Maria

Maria Samurcaș

Maria de la Gorj

Corespondentul austriac

MOTTO: „Pe atunci nu erau nici jurnale, nici reporteri, dar o să vie vremea să se spuie poporului român cine a fost Slugerul Tudor, ce voia, ce a făcut și ce a dobândit pentru țară, el cu pandurii lui...”

Ion Ghica

Partea I-a

Spațiul scenic al întregului spectacol se divide în trei planuri orizontale, pe care se pot desfășura simultan scene sau dialoguri care explică astfel una sau alta dintre situațiile înfățișate spectatorului. O structură fixă pe trei nivele, sau altă idee scenografică, poate rezolva practic această poziție. De asemenea, cu ajutorul unei instalații audio-vizuale nu prea complicate, se va întări senzația trecerii timpului din prezent în trecut, marcându-se și momentele istorice mai cunoscute.

Personajele poartă costumele epocii, deși vorbesc într-o limbă modernă. Acțiunea propriu-zisă s-ar petrece în aprilie-mai 1821: evocările nu respectă însă cronologia evenimentelor. Ca loc scenic planurile acestora rămân la alegerea directorului de scenă, după încărcătura de simbol pe care vrea să le-o atribuie.

CORESPONDENTUL AUSTRIAC (scoțindu-și de pe umeri sârca ciobănească): Aici, la București după o iarnă grea a venit o primăvară timpurie. La 20 aprilie începe zodia Taurului. A început frumos. Localnicii sînt deprinși cu aceste bruște schimbări de temperatură. Abia și-au dus cojoacele-n pod și îi poți vedea cum ies prin grădini, să le cînte lăutarii, de bucurie și de inimă albastră, pe sub arborii înfloriți. Cititorii noștri din Europa centrală i-ar înțelege greu pe oamenii aceștia cu chipuri sălbatice și inimi de copil, care au venit ieri, cu mic, cu mare, la Cotroceni să-l salute pe slugerul Tudor Vladimirescu ca pe noul Príncipe domnitor al românilor, Oberhaupt und Sorgfältiger Regierer... Sosit aici cu tabăra rebelilor săi, după o călătorie pitorească dar infernală, nu pot intra în fondul relatărilor mele duminicale pentru acest „Allgemeine Zeitung“, pe care-l deschideți cu un atît de justificat interes la cafeaua cu lapte, mai înainte de a vă fi călăuzit puțin prin labirintul evenimentelor politice care ne-au adus pînă aici. Vi le relatez dintr-o sursă autorizată pe care n-aș dezvălui-o dacă dl. Von Hackenau, consulul nostru la București, nu mi-ar fi acordat privilegiul acestor indiscreții care, dată fiind evoluția situației internaționale, nu mai prezintă azi nici o importanță pentru marile noastre puteri, fiind, cum se zice, doar pagini de istorie. Pentru plăcerea dumneavoastră și înlesnirea scriitorului acestor rînduri aș începe cu un eveniment extrem de agreabil amintirii vienezilor, cu „Balul Ca-

petelor încoronate“, organizat în urma terminării victorioase a războaielor contra lui Bonaparte. Ați înțeles desigur că mă refer la Congresul de la Viena, unde s-a născut ideea Sfintei Alianțe și unde s-a și procedat la noua împărțeală a Europei. Asta s-a întimplat cu șase ani în urmă. De fapt, dacă vream să faceți cunoștință cu stăpînul locului de unde vă scriu și cu locul acesta, ar fi trebuit să încep ceva mai dinainte, cu Pacea de la București, fiindcă ea punea capăt ultimului război ruso-turc, la care domnul Tudor a luat parte ca șef al unui regiment de panduri și unde Țarul l-a răsplătit cu o sabie și cu o decorație de aur pentru bravurile sale pe cîmpul de bătălie. Dar, îmi permiteți totuși să cred că decît o singeroasă bătălie pe Dunăre, un bal la Viena este un loc de amintiri infinit mai plăcut. (Fredonează.) Singe cald vienez, te iubesc, te iubesc, te iubesc...

În acest timp, printr-un artificiu scenotehnic, intrăm în culisele Congresului de la Viena

Pe cele trei nivele paralele ale scenei se desfășoară, într-un fel de ordine ierarhică, Congresul care „dansează“: jos dansatorii, la primul etaj privitorii de înalt nivel, iar sus ar fi capetele încoronate. Tudor, în uniformă de parucic, urmat de Macedonski, camaradul său de arme, străbate treptat cele trei nivele. Alături de dinșii apare de undeva cneazul Alexandru Ipsilante, în ge-

neral rus, cu brațul drept prins într-o eșarfă de mătase neagră, iar cu stîngul ținînd brațul Mariei Samurcaș, într-o rochie „empire-turc”, mîndră de frumusețea ei orientală.

METTERNICH : Dragă Capodistria, închipuiți-vă că prințul Osman are idei foarte atrăgătoare în legătură cu echilibrul european și cu Sfînta noastră Alianță...

CAPODISTRIA : De vreme ce sînt ale voastre, mon prince, nu pot fi decît foarte atrăgătoare... Văd dealtminteri că vă atrage, deopotrivă, frumoasa boieroaică valahă. (Către Osman). Curaj, effendi, prin Pacea de la București, principatele române au rămas sub suzeranitatea Porții Otomane.

PRINȚUL OSMAN : Dar sub înalta protecție a Rusiei, domnule Capodistria. Și observ dealtminteri că cneazul dumneavoastră, Ipsilante, și-a luat rolul de protector în serios.

METTERNICH : Prințul Ipsilante are el în-suși nevoie să fie luat în serios.

CAPODISTRIA : Îl cunoașteți?

METTERNICH : Îi cunosc ideile. (Spiritual.) Din ferire, poliția noastră nu bănuiește legăturile mele liberale, altfel de mult m-ar fi denunțat împăratului. De pildă, lordul Byron este, după mine, cometa cea mai strălucitoare a poeziei contemporane. Domnul Goethe are însă dreptate cînd spune că Byron e mare numai cînd cîntă; cînd începe să judece are o minte de copil. Lordul Castlereagh îmi povestea deunăzi că la Londra...

Prințul Osman a savorat în bal și s-a apropiat de Maria Samurcaș. Ipsilante salută glacial și i-o „cedează” întorcîndu-i spatele. Atunci dă cu ochii de Macedonski și-i întinde mîna.

MACEDONSKI : Pe cine văd? (Face prezentările.) Vă cunoașteți? Generalul Alexandru Ipsilante! Locotenentul Vladimirescu, un bun prieten al meu și vechi camarad de arme. E român, ca și părintele dumneavoastră, mi se pare.

IPSILANTE : Noi am domnit în țările române, dar sîntem greci. Ceea ce nu ne împiedică să prețuim virtuțile militare ale prietenului dumitale. (Spre Tudor.) Ce mai e prin Dacia noastră?

TUDOR : Bine, să trăiți, domnule general! Da' nu mai putem străbate de-atîta străinătate.

MACEDONSKI : Ce panoramă! Am auzit că douăzeci de milioane de guldeni costă numai toaletele și surprizele...

IPSILANTE : Dacă s-ar cheltui, dragă Macedonski, numai jumătate pentru eliberarea națiunilor noastre de sub jugul otoman, harta Europei ar fi alta.

MACEDONSKI : Ce-ai zice de una ca asta?

TUDOR : Eu unul n-aș avea nimic împotriva.

PRINȚUL OSMAN : Cine este domnul? Tot un valah, de pe la... noi?

MARIA : E Tudor Vladimirescu.

PRINȚUL OSMAN : Cred că ne-am mai întîlnit... Într-o bătălie de pe Dunăre, dacă nu mă-nșel.

MARIA : E protejatul soțului meu. L-a trimis să mă păzească aici la Viena...

PRINȚUL OSMAN : De cine se teme vornicul Samurcaș? De ruși, de austrieci, sau poate de mine?

MARIA : Între prințul Metternich și prințul Osman, care-ar înșela mai repede o inimă candidă de femeie?

PRINȚUL OSMAN : Dl. von Metternich l-ar înșela și pe Dumnezeu.

Între timp Tudor și Macedonski au ajuns la nivelul al doilea, unde el se oprește o clipă în fața lui Metternich și Capodistria. Metternich coboară, cu un surîs anume.

CAPODISTRIA : Majestatea-sa Țarul Alexandru I al tuturor rușilor binevoiește să te primească și să te asculte.

(În timp ce Metternich coboară în bal, Tudor urcă la nivelul superior, singur. Presupunem că vorbește cu Țarul Alexandru I însă răspunsurile acestuia sînt date cu o voce albă de Capodistria. Ambii stau cu fața la public.)

CAPODISTRIA (vocea țarului) : Pentru ce ai primit ordinul Sfîntului Vladimir?

TUDOR : Pentru bătălia de pe Dunăre, majestate.

CAPODISTRIA (vocea țarului) : Asta nu-i rău. Ce n'est pas mal du tout... Ce se aude acolo, la voi, în Valahia? Ce fac ostașii voștri?

TUDOR : Pandurilor noștri întorși la vatră li s-a făgăduit scutiri de bir, și plătesc birul întreit. Țării creștine i s-a făgăduit că turcii nu se amestecă, dar ei taie și spînzură ca mai înainte, iar domnii trimiși din Fanar ne iau și cenușa din vatră.

CAPODISTRIA (vocea țarului) : Și ce-ați vrea voi?

TUDOR : Să ne-ajutați să cuprindem cetățile turcești de pe malul românesc al Dunării, și apoi să ne lăsați să ne cîrmuim singuri, după legile noastre...

CAPODISTRIA (vocea țarului) : Am fost înștiințati despre misiunea dumitale. Dar nu știu dacă s-ar putea avea încredere în...

CAPODISTRIA (voce proprie) : Brîncoveanu, majestate. (Cu vocea țarului.) Da, da, Brîncoveanu al dumneavoastră.

TUDOR : Un semn să ne dați, majestate, c-o să ne ajutați, și numai cu pandurii ridicăm toată țara ca un singur om.

CAPODISTRIA (vocea țarului) : Ca un singur om. (Rîde ironic.) Jeune présomptueux... E bine c-ai venit la mine. E bine. O să vedem. C'est à considérer...

În timp ce Tudor coboară, urcă Ipsilante. Jos, Metternich stă de vorbă cu Prințul Osman.

METTERNICH : Prințule Osman, mă interesează dacă sperați să rezolvați diferendul dumneavoastră intern cu Pașa din Ianina.

PRINȚUL OSMAN : Sultanul îl va nimici pe acel bei albanez trădător...

METTERNICH : A doua răscoală a sîrbilor, condusă de Miloș Obrenovici, v-a obligat, mi se pare, să restabiliți vechiul statut al Serbiei, răpindu-i autonomia... A fost o imprudență.

PRINȚUL OSMAN : Autonomia dăruită la București a fost prematură. Nici grecii nu se potolesc...

METTERNICH : Prea multă agitație în Balcani... Țarul este îngrijorat... de soarta ortodoxiei sale; inima lui pravoslavnică bate în altarul Patriarhiei din Constantinopol.

PRINȚUL OSMAN : Vom avea grijă să nu suferă de inimă. Iar dacă Anglia obține Malta, flota britanică ne va ajuta să păzim Bosforul. Atunci se vor potoli și grecii.

METTERNICH : Aveți totdeauna idei interesante, mon prince; pe acestea mi-a oferit-o azi la dejun lordul Castlereagh...

IPSILANTE (urcînd) : Am auzit că plecați în curînd acasă, în Dacia. Cred că drumurile noastre se vor mai întîlni.

TUDOR (coborînd) : Toate drumurile vremii acestea duc spre libertate, zice poetul.

CAPODISTRIA : Te felicit din inimă, dragul meu. Acest c'est à considérer înseamnă foarte mult în limbajul diplomatic al țarului. Este mai mult decît mă așteptam. Transmiteți asta și prietenilor dumneavoastră.

MACEDONSKI : Cînd pleci, Tudore ?

TUDOR : Precum am stabilit, îndată după audiență. Timpul nu așteaptă.

MACEDONSKI (zîmbînd) : Dar vorniceasa ?

TUDOR (idem) : Ea poate să mai aștepte. Aici se simte ca pește în apă.

MARIA : Știu tot. Felicitări.

TUDOR : În sfîrșit. Aici erai ? Mîine plecam.

MARIA : De ce mîine ? Nu-ți place aici ? Amîndoi, singuri, în orașul acesta de vis. Totdeauna am visat să fiu cu cineva drag, cu tine, departe de sălbăticia în care am trăit. În care n-am trăit cu adevărat. Nici tu n-ai trăit cu adevărat. Taberele militare, drumurile nesfîrșite, sînge și moarte...

TUDOR : Pesemne că nu-i dat oricui să trăiască-n tihnă la casa lui, cu familia lui...

MARIA : Nici chiar așa de familist nu te vreau... Experiența mea cu Samurcaș mi-a june. Mă iubesci ?

TUDOR : Dar tu ?

MARIA : Depinde.

TUDOR : De cine ?

MARIA : De tine... dacă nu mai plecăm mîine...

TUDOR : Nu mai plecăm mîine. (Ea îi sare de gît.) Plecăm poimîine.

MARIA : Ce te atrage acolo ? Viața mizerabilă a sătenilor ? Viclenia onctuoasă a boierilor fără ideal ? Sau poftele tale nemărturisite, de mărire ? Tu ai putea lesne sări treptele arhondologiei, ba chiar ai putea face un Domn frumos. Dar nu unul mare. Acolo nimic nu poate fi mare. Iar față de mărimile adevărate, tot un mic țaran de la Dunăre vei rămîne. Pe cînd aici...

TUDOR : Aici eu nu pot trăi. Nu sînt ca ei.

MARIA : Nici acolo nu vei putea trăi. Fiindcă nu ești ca ei, ca bărbatul-meu de care mă despart, ca fanarioții, ca Brâncoveanu, nici ca robii de pe moșii, nu ești ca nimeni. (Tușește.) Simt ceva ca o presimțire. Parcă te-aș vedea pentru ultima oară. Mi s-a făcut frig...

TUDOR : Nu-i nimic. S-a deschis o fereastră spre Dunăre.

O pală de vînt agită eșarfele doamnelor. Metternich, în capul scării, își flutură batista de dantelă și muzica încetează.

METTERNICH : Doamnelor și domnilor invitați, balul a luat sfîrșit. Bonaparte nu mai este în insula Elba, ci la Paris. Mîine reîncepe războiul.

Pe melodia Marseillaise-ei, în scenă rămîne numai Corespondentul Austriac, care se adresează publicului.

CORESPONDENTUL : A urmat bătălia de la Waterloo, și azi Napoleon trage să moară sub pază britanică pe Sfînta Elena. Franța a fost redusă la granițele din timpul lui Robespierre; Austria obține Galiția, Tirolul, Triestul, Dalmația, Stiria, Lombardia și Veneția, și dispune de Italia. Prusiei i se recunoaște stăpînirea asupra unora dintre teritoriile poloneze și obține cîteva noi ducate. Anglia ia în stăpînire Malta și Insulele Ionice și i se extinde imperiul colonial pînă-n Ceylon, Rusiei i se recunoaște stăpînirea asupra Finlandei și Basarabiei, primind și teritoriul fostului ducat al Varșoviei. Olanda primește Belgia, și așa mai departe. Cronica mondenă a înregistrat, printre altele, că Frau Marie Samurcaș, temîndu-se de aspirarea iernilor valahe, a murit de tuberculoză la Viena. Apoi la Congresul următor al Sfîntei Alianțe, marile puteri semnate confirmă limitarea suveranității proclamîndu-și dreptul la intervenție în orice țară în care vreo revoluție independentă de voința împăraților ar veni să tulbure echilibrul european... De-aici înainte, lucrurile se complică atît de mult în Țările Române, — unde întotdeauna legendele au adus cele mai bune servicii adevărului, — încît constatările mele la fața locului n-au făcut decît să confirme zvonurile culese din gura lumii.

Correspondentul Austriac a rămas pe scenă, într-o atmosferă de tabără militară-tărănească ce se pregătește de drum în prezența lui Tudor, care își supraveghează ostașii cam jerpeliți. Scena se golește. Pe nivelul de sus apare o siluetă de femeie. La mijloc, o alta. MAMA (sus): Acum cinci ani, parcă-l văd, într-o seară a descălecat, a intrat în casă și mi-a spus: „Maică, eu plec departe, în țara nemțească, căci vor să mă piardă turcii”. Doar l-am sărutat pe frunte, a încălecat iar, și dus a fost cu pistoalele-n briu și cu sabia-mpărătească la oblinc... Mi-a scris de la Viena, ce oameni mari a văzut și cite a aflat și a învățat. Pe urmă, ne-au ars casa turcii, de ciudă că nu l-au aflat. M-a găsit tirziu Ioniță haiducul și m-au îngropat în cimitir lângă popa Bondoc, tatăl meu, dumnezeu să-l ierte!

MARIA DE LA GORJ (la mijloc): A plecat la Viena ca să vîndă vitele stăpînului de la Craiova. Ca geambaș a plecat, și banii i-a dat boieroaicei cu care s-a dat în dragoste, că de trup de țărăncă se săturase. Cît a fost vătaf de plai la Cloșani tot așa a făcut. Pe nevasta lui Ghiță Răescu i-au adus-o pandurii la vătăjie mînînd-o înaintea cailor, ca turcii pe robii, și Tudor a ținut-o trei săptămîni în loc de muiere, cum e obiceiul lui. Zicea că se răzună pe el că l-a pîrît la boier. Ca să-și scoată nevasta, Ghiță a răscumpărat-o cu 30 de galbeni. La judecată n-au mai ajuns; l-a făcut scăpat logofătul Costache Samurcaș, că era omul lui de credință.... Dar eu cu ce i-am greșit? Ioniță din Urdari a lăsat haiducia și a intrat la panduri de dragul meu, că i-am spus că Tudor e om bun... Poate că și este, dar cine-l mai știe? L-o fi înrăit și pe el lumea asta fără lege și fără stăpîn, cum ne-a înrăit pe toți...

Tudor și Mama lui vorbesc de pe două planuri diferite, fără să se vadă, cu fața la public.

TUDOR (singur): Bună seara, mamă.
MAMA: Bună seara, Tudore.
TUDOR: Te văd îngîndurată. Ce te frămîntă?
MAMA: Visul de-azi noapte, muică.
TUDOR: Nu te lua după vise. Cine știe de unde vin și unde se duc.
MAMA: Bătrînii știu, ei au avut timp să viseze.
TUDOR: Am și eu un vis al meu, s-o împlini vreodată? Cineva a zis că sînt visuri de mărire. Dar mă jur că nu-s decît de răz-bunare pentru răutatea vrăjmașilor noștri. Lacrimile și sîngele, cu lacrimi și sînge se spală!
MAMA: Tudore, vezi că am știut? Te-am văzut la drum lung și parcă-ți ruginise sabia dăruită de țarul, iar năframa de la gît și cămașa ți-erai pline de sînge... Nu te am decît pe tine... Ai grijă...
TUDOR (nespus de blînd): Mamă, d-apoi

nn dumnezeu m-ai învățat din copilarie că moartea se teme să-i iasă în cale voinicului, căci o înfruntă cu hangerul gol în mînă? Acum e vremea hangerului...

MAMA: Și eu ziceam că te-ai potolit, de cînd ai slujba asta bună la domnie. Că o să-ți iei de nevastă o fată a lui dumnezeu, să-ți faci și tu casă, s-apuc să-mi văd nepoții... Ai 40 de ani trecuți. O să ni se stîrpească neamul, băiatule. Mai așază-te, că tineretea nu se mai întoarce...

TUDOR: Nu sînt, maică, făcut nici pentru ședere, nici pentru muiere.

Tudor, coborînd un plan, se află la Vladimiri, cu foștii săi panduri, Gîrbea, care a ajuns țaran sărac, și Ioniță, care a reluat drumul codrului.

GÎRBEA: Apoi dacă slugerul ia în brațe pricina mea cu boier' Glogoveanu, mi-am luat o grijă; că la jalbe, procese și chichițe de legi nimenea nu-l bate. I-a-nfundat el și pe alții mai mari...

IONIȚĂ: Degeaba te-au ales glogovenii pîrcălab și geaba ăi fi fost pandur la vremea ta, Gîrbeo, jalba voastră o să fie prilej să aflați că a trecut vremea jalbelor...

GÎRBEA: Dar cu ce să ne batem, Ioniță? Ne ajutăm cu legile, chiar dacă sînt rele; am fost oamenii stăpînirii și dacă-am ajuns la sapă de lemn din pricina celor după vremi trimiși Domni, e drept să ne lase fără căpății Divanul și sînta biserică? (Se închină). Dreptatea și pămîntul nostru. E mult?

IONIȚĂ: O să vă dumiriți voi. Voi, plugarii, numai pămînt să aveți și răbdați. Auzi... jalbe, judecăți, divan domnesc! Armele, oameni buni. E vremea cuțitului și a pistolului. V-a ajuns funia la gît: și turcii și ciocoi fanarioți și cei pămînteni, „ai noștri”, au muls țara, săraca, de i-au uscat țetele și acum îi vînd și pielea. Și dumneavoastră umblați tot cu jalba-n protap și cu rogojina aprinsă-n cap. E vremea hangerului și a pîrjolului...

TUDOR: Nu e vremea hangerului, Ioniță din Urdari. E vremea oștilor tocmito cu socoteală. Haiducia e frumoasă. Vara în codru și-n țîrg la Riureni. Iarna-n șura Mărioarii de la Gorj...

IONIȚĂ: Cu Maria ne-am luat din dragoste și ne-am cununat legiuit. Eu nu-mi las ouăle-n cuibare străine, cum face cucul... Am fost și eu pandur.

GÎRBEA: Mai taci, mă... Ce spuneai, slugerule?

TUDOR: Spuneam că haiducia-i frumoasă, dar nouă nu ne poate ține de cald. Nouă ne trebuie o altă rînduială, care să ne garanteze dreptățile noastre.

GÎRBEA: Pentru asta da, am fi toți gata să ne unim. Și să murim cu mîna pe jungher, cum spune Ioniță din Urdari.

IONIȚĂ (ride amar): Cînd ne-au pîrjolit satul adalții lui Reșid-pașa, au smuls copilul

Tudor Vladimirescu cu pandurii săi în fața mănăstirii Cotroceni (litografie din secolul XIX).

de la sînul Mariei și ni l-au aruncat în foc, după ce rînduială? Cînd mi-am vîndut calul, pușca și mundirul, în tîrg, la Craiova, ca să plătesc trei biruri la Bănie, după-a cui lege? Cînd a pus stăpînul poprire pe vitele satului și le-a vîndut la nemți ca ale sale, după ce fel de stăpînire a făcut-o? Țară fără lege, fără stăpîn! N-am vreme s-aștept o sută, o mie de ani, pîn-ce-o veni careva să ne aducă ocîrmuirea care-o să ne izbăvească de cel rău...

TUDOR: Acela, Ioniță din Urdari, tot dintre noi se va ridica... și-n mai puțin de o sută de ani. Tactica luptelor noastre este civilă și militară și pas cu pas. Oriunde-i o nedreptate, vom aduna cele de trebuință din alte părți și vom merge degît cu hoțul pînă la Domnie, de zece ori, de-o sută de ori pe an, cu pîri și cu procese, dînd buzna cu larmă și tulburare pe uliți. Odată cu ele, gata oricînd, escadroane iuși și bine înarmate vor lovi de moarte puterile și pe funcționarii domnești, acolo unde-au săvîrșit nedreptățile, dar ca ceasornicul, la porunca știută, nu haiducește, fără jaf și chefuri cu tălănițele. Hărțuiala asta, și păguboasă și singeroasă, o să-i facă tot mai de temut pe răzbuțătorii poporului. Atunci, altfel ne vom tocmi cu domnia fanarioților.

IONIȚĂ: Dar cu turcii?..

TUDOR: Cu ei, fără oaste multă și bună nu se poate. Și încă...

GÎRBEA: Ridicăm tot poporul într-o oaste cum n-a mai fost.

TUDOR: Asta n-ar fi oaste, Gîrbeo, ci o netrebnică adunătură. Gloata mai rău încurcă. Cînd i-am spus țarului că s-o ridica țara, la un semn, ca un singur om, a zîmbit a rîde și am știut abia atunci, acolo la Viena, pentru ce rîde țarul. Și i-am dat dreptate să rîdă de mine, țăranul prost de la Dunăre și mi-am mușcat limba că a luat-o înaintea cugetului.

GÎRBEA: Dumneata, slugerule, le știi mai bine, că ești ofițer și om umblat. Dar eu cunosc rumănu' nostru, și știu că, dacă e vorba să se bată pentru dreptul lui, nu-ți va ieși din cuvînt, și țăranul o să-ți fie cel mai disciplinat și viteaz ostaș.

TUDOR: Nădăjduiesc din inimă, căci oastea izbăvirii va fi al doilea punct al planului nostru... Odată cu domni pămînteni... Apoi, Constituția... Îți place, Ioniță? Te legi, cu noi?

IONIȚĂ: Mă leg. Să mai fie un lup mîncat de-o oaie!

Lumina pălește treptat. Se aude zarva orașului. Clopote și toaca. La planul mijlociu intră Gîrbea. Îl întîmpină Vlădica Harion în haine de laic: manta lungă.

neagră și pălărie cu boruri largi, barba și părul „à la mousquetaire“.

GÎRBEA : E ceasul potrivit, părinte.

ILARION : Deci va veni ?

GÎRBEA : Are mare încredere în Sfinția-ta. A și venit. (Iese, de strajă la ușă.)

ILARION : Bine-ai venit, iubite prietene.

TUDOR : Bine te-am găsit, părinte Ilarioane. Arăți mai curînd a doftor, decît a vîldică.

ILARION : Da, mi s-a mai spus. Mi se spune și „voltairian“. Unii m-au și pîrit lui Dionisie Lupu că slujesc un dumnezeu și cred într-altul sau în nici unul. Zavistii, deșertăciune. Oamenii cu sufletul neliniștit, ca mine și ca domnia-ta, cred întotdeauna în ceva, din toate puterile lor.

TUDOR : E bine cînd se unește credința cu fapta.

ILARION : Și cu puterea... Aici putem tăinu mai în tihnă decît la arhondaric. Gazda ne e prieten. Ce mai spui ?

TUDOR : Crezi că-i vreo nădejde ca pandurii mei să cîștige judecata lor cu Glogoveanu la Divan ? Aș vrea să facem un proces de pomină. O sută de oameni am s-aduc să ardă rogojinile la poarta Domniei.

ILARION : Cînd am scurtat termenul la procesul acesta, nimeni nu s-a gîndit cine are să-l cîștige, fiindcă asta acuma nu ne mai interesează.

TUDOR : Nu pricep.

ILARION : Aici se pregătește ceva de seamă. Și noi am socotit că e de trebuință să vii la București ; nu numai eu, repet. Așa că domnul consul De Pini s-a dus la Divan și a cerut judecarea grabnică a procesului. Vodă Șuțu nu-l putea refuza pe consulul țarului. Și iată-te prezent.

TUDOR : Cam suspectă această stratagemă cu voia Fanariotului...

ILARION : Cu voia Eteriei ! Și din porunca înaltului ei protector.

TUDOR : Deci este adevărat zvonul că grecii din Rusia vor coborî cu război... Dar boierii ? Cu ei ce-i faci ?

ILARION : Ai să te poți încredința singur că nu te-am adus aici în interesul boierilor, nici al eteriștilor.

TUDOR : Ce le tot amesteci, părinte ? Pune cărțile pe masă. Ce am eu de cîștigat aici ?

ILARION : O alianță, Tudore, o alianță puternică. Fără ea orice mișcare revoluționară eșuează în fața coaliției ierarhiilor stăpînitoare. În Spania, în Italia, în Serbia ; cite pilde mai vrei ?... Cu cine vrei să răs-torni jocul jucat de cine știi, dacă n-ai și un rigă între cărțile tale ?

GÎRBEA : Capul gârzii domnești a pătruns în grădină și vine către noi.

ILARION : E singur ?

TUDOR : Ce-nseamnă asta ? Trădare ?

GÎRBEA : E singur...

ILARION : E căpitanul Iordache Olimpiotul, eterist de frunte. Această întîlnire vă va fi de folos amîndorura... Eu vă las.

TUDOR : Bine, doftore. Și nu-l primesc fiindcă vine din partea Eteriei, ci fiindcă am fost camarazi de arme în războiul cu turcii și am primit amîndoi în aceeași zi „Crucea Sfintului Vladimir“.

(Ilarion iese urmat de un călugăr care-l păzea din umbră și intră Iordache supra-vegheat de Gîrbea, care văzînd că Tudor îl întîmpină pe Olimpiot, iese și el.)

IORDACHE : Bine-ai venit în București, frate Tudore.

TUDOR : Mă bucur de revedere, căpitane Iordache. (Ironie.) Dacă un ostaș ca tine păzește viața lui Vodă, apoi mîria-sa nu și-o putea încredința unei apărări mai bune.

IORDACHE : Viața lui Vodă e în mîinile lui dumnezeu, fiindcă multe zile de trăit nu mai are. Iar dacă vrei să-mi reproșezi apărarea domniei lui Șuțu, tocmai ca să-ți lămuresc pricina mă aflu acuma la tine.

TUDOR : E bine și-așa. Și mai bine-ar fi dac-aș afla că drumurile pe care ni le-am hotărît fiecare, cu cugetul cinstit, ne mai îngăduie să ne mai socotim frați și prieteni ca-n tinerețele noastre.

IORDACHE : Atunci să iau povestea de la început..

Într-un plan superior, lateral, al scenei, asistăm la întîlnirea simultană a lui Alexandru Ipsilante cu Capodistria, în cabinetul său din Petersburg.

CAPODISTRIA : Domnule general, majestatea-sa imperială a luat cunoștință de cererea dumneavoastră de a fi eliberat din serviciul majestății-sale, pentru a conduce războiul sfînt în Ellada.

IPSILANTE (citîndu-se) : În fruntea nobilimii noului Bizanț, în jurul tronului preasfînștilor majestății sale înaintași, rămîinînd prea supus-servitor...

CAPODISTRIA : Exact. Despre asta este vorba. Planul nostru (Se corijează, zîmbînd complice.) adică al dumneavoastră, al Societății prietenilor greci din emigrație, care prevede uniunea armată a tuturor creștinilor din Peninsula balcanică pentru a face să triumfe crucea asupra semilunei, a găsit la Curte un ecou favorabil, fiindcă el reia „proiectul grec“ al împărătesei Ecaterina a II-a, care a suscitât mari controverse la vremea lui. Cunoașteți butada împărătesei ?

IPSILANTE : Dacă voi avea cîntea să mi-o relateți...

CAPODISTRIA : Ei bine, cînd lordul Withword i-a făcut cunoscut că dacă nu renunță la acest proiect eliberator, flota majestății sale britanice va bloca portul St. Petersburg. Ecaterina cea Mare a răspuns textual : „De vreme ce d. Pitt vrea să mă alunge din

Petersburg, sper că-mi va permite să mă stabilesc la Constantinopol"... (Ride discret.)
IPSILANTE: Aceasta este însăși măreția!
CAPODISTRIA: Să revenim deci, la Eterie, la Societatea prietenilor noștri, ale cărei efortii, precum ziceți, lucrează în clandestinitate în Turcia și, bineînțeles, în deplină libertate aici, la noi.

IPSILANTE (măgulitor): Datorită și sprijinului personal al dumneavoastră, care sînteți născut în Corfu, dacă nu mă-nșel.

CAPODISTRIA: În interesul nostru comun, e preferabil să uiți acest detaliu biografic. Noi, rușii, deci, noi sîntem romanii de astăzi. Toate popoarele subjugate din Orient își vor redobîndi libertatea și vor înflori sub umbra măririi noastre.

IPSILANTE (condescendent): Fără Rusia nici nu concepem o...

CAPODISTRIA (sec): Fără Rusia, Eteria ar fi rămas ceea ce este, adică zero.

IPSILANTE (sufocat): Această afirmație este aproape jignitoare și nu corespunde adevărului. La un singur semn al conducerii noastre, palicarii se vor ridica precum Herakles, și nimeni nu...

CAPODISTRIA: Nimeni nu se va ridica, decît spre a nu se mai ridica niciodată, dacă (Schimbă tonul)... dacă planurile insurecției grecești nu se vor include în strategia insurecției generale a națiunilor din imperiul otoman, care ar putea justifica intervenția noastră pentru restabilirea păcii și a echilibrului zdruncinat. Renașterea imperiului bizantin este un vis minunat, ce pîlpîie încă în ochii de smarald ai păunului de aur din tezaurul țărilor. Dar nu trebuie să uiți, arhonda, că distribuirea moștenirii Imperiului otoman, sau cum se spune în termenii noștri diplomatici „chestiunea Orientului“, nu ne preocupă numai pe noi. De aceea vă recomand o extremă prudență. Căci Metternich veghează.

IPSILANTE: Voi ține seamă de această prețioasă indicație.

CAPODISTRIA: N-am terminat. Mai am câteva. Care sînt efortii Eteriei pe care conțați, în afara Rusiei?

IPSILANTE: La Iași, Galați și București, în patrie, bineînțeles, în Insule și la Constantinopol. Apoi, în Austria...

CAPODISTRIA: Am numărat cinci. Ambasadorul Stroganov ne comunică din Constantinopol că organizația de acolo e plină de zel, dar foarte slabă și că celelalte din patrie se consumă în disensiuni teoretice, care le fac practic inutilizabile. Grecii din Austria se mefiază de Eterie. Am acceptat să prezidez discret „Eteria filomusilor“ de la Viena, așa că știu ce spun. Vezi bine, deci că Herakles al nostru, adică al dumneavoastră...

IPSILANTE: Uitați că în principatele române domnesc hospodarii noștri.

CAPODISTRIA: Dimpotrivă, este tocmai ceea ce voiam să subliniez, și constituie a doua noastră recomandare.

IPSILANTE: Ascult, Excelență.

CAPODISTRIA: Românii din cele trei principate nutresc încă visul de veacuri al Daciei lor „rediviva“. Latiniștii lor din Transilvania și intelectualii moldoveni și munteni o repetă cu prea multă insistență, de la o vreme. Mama dumitale este născută Văcărescu, dacă nu mă-nșel.

IPSILANTE: Noi am domnit în principate, dar sîntem greci...

CAPODISTRIA: Poate că nu m-ați înțeles, deși raționamentul îmi pare destul de limpede...

IPSILANTE: Voiam de fapt să spun că deși sîntem greci, visul de aur al românilor nu ne este străin. Mărturisesc că eu însumi m-am gândit că un regat al Daciei creștine ar putea constitui un bastion inexpugnabil în coasta expansiunii otomane...

CAPODISTRIA: Bineînțeles, bineînțeles.

IPSILANTE: Și bănuiesc că acest regat pus sub oblăduirea majestății sale ar putea oferi o puternică garanție realizării „planului grec“ al Marei sale înaintea și țelurilor noastre.

CAPODISTRIA: Acum înțeleg, iubite principe, pentru ce ai fost ales arhistrateg al Eteriei și mă felicitez pentru această alegere. În sfîrșit, o ultimă recomandare. Ești informat probabil că în Oltenia, parucieul Tudor Vladimirescu fomentează o revoltă.

IPSILANTE: L-am cunoscut la Viena. E un om cam insignifiant. Un fel de țăran-tîrgoveț, simpatic în felul său.

CAPODISTRIA: Nu-i nici simpatic și nici insignifiant. Consulul nostru la București e de părere că el poate juca un rol considerabil în realizarea planurilor Eteriei, în această etapă...

IPSILANTE: Eterie este o acțiune a claselor privilegiate, iar mușicul acesta este...

CAPODISTRIA: Este un dac, unul autentic, nu știu dacă înțelegeți.

IPSILANTE: Înțeleg, înțeleg. Prea bine. Voi da dispoziție eforiei din București, lui Iordache Olimpiotul, să ia legătura cu dînsul...

CAPODISTRIA: Vă informez că dispoziția dumneavoastră a și fost executată. La ceasul acesta, Iordache discută cu Tudor Vladimirescu termenii alianței.

IPSILANTE: Excelență, sînteți un geniu politic. O glorie a Elladei...

CAPODISTRIA: Nu sînt decît ministrul de externe al unui mare imperiu. A propos, dacă d. Vladimirescu dorește un ostatec, sau un consilier, trimite-i-l pe Macedonski; am auzit că e sensibil la vechii săi camarazi de arme...

Revenim la planul scenei unde Tudor continuă conversația cu Iordache.

IRDACHE: Îmi place că-mi vorbești astfel. Tudore, cu inima deschisă. Eu nu am de ce să stau în cumpănă. Sînt sigur că o

Temnițe. Litografie de Piranesi

să cădem la învoială. Ne-am născut noi pe alte meleaguri, eu în Olimp, și tu la poalele Carpaților, dar văd că vorba și gândul ne sînt aidoma fiindcă și unul și altul avem același țel: elefteria — libertatea.

TUDOR: Țelul meu, căpitane Iordache, e să scap nația română de împilările și jaful lepădăturilor Țarigradului, de „hospodarii” împuși de turci și de fărădelegile boierilor, ori de ce neam ar fi, care călcînd în picioare făgăduielile lui Osman, își fac de cap în țară fără stăpîn.

IORDACHE: Nu te-ncrede în făgăduielile lui Osman. Noi grecii din exil ca și cei de acasă, și sîrbii și bulgarii și albanezii, știm cîte parale fac ele. Eterea a ridicat steagul revoluției antiotomane pentru libertate, la care te poftim să ni te-alături, cu-ai tăi. Sîntem bogați. Îți dăm bani și arme să-ți tocmești oastea.

TUDOR: Și ce-mi cereți în schimb?

IORDACHE: Eu nu cer altceva decît să lupt alături de tine pentru dreptățile po-

porului tău, pînă ce mi se va deschide calea să pot trece Dunărea și să alerg în Ellada, în ajutorul poporului meu. Sîntem pe deplin înțeleși?

TUDOR: Dacă ăsta îți este cu adevărat gîndul, de bună seamă că sîntem și mă învoiesc din tot sufletul. Dar nici prietenia și nici o încumetare oricît de grea nu mă va elinti din calea și din dreapta mea judecată. Să-mi fie martori troița cea fără de prihană de pe steagul izbăvirii și sabia aceasta.

IORDACHE: Așa să fie. Amin! (Își împreunează minile pe minerul spadei lui Tudor, apoi se îmbrățișează.) Semnalul va fi moartea hospodarului Alecu Șuțu (Zîmbind batjocoritor.) pe care-l păzesc, pînă atunci, cu credință. (Se privește în ochi o clipă, apoi izbucnesc amîndoi într-un rîs cu hohote.)

CORESPONDENTUL AUSTRIAC (intră, recitîndu-și corespondența): După informațiile pe care le dețin din sursă foarte serioasă, — fiindcă vornicul Samurçaș are depozite foarte serioase în băncile vieneze, deși este un eterist de seamă, — sarcina de a da semnalul insurecției generale împotriva dominației otomane a fost încredințată lui Tudor Vladimirescu, „la cererea sa”. El trebuia să ridice populația Olteniei, cu arme, și să înlesnească lui Alexandru Ipsilante trecerea Dunării pentru a ajunge pe pămîntul Greciei. Dar, pentru a nu compromite Rusia prin calitatea sa de fost ofițer rus, Tudor Vladimirescu avea să pretindă că răscoala a izbucnit spontan, din suferințele care atinseseră limitele răbdării. „Norodul cel amărît și osîndit al acestei ticăloase țări — scria el Divanului, la 4 februarie 1821 — știindu-mă pe mine, dintr-alte vremi, că sînt un adevărat fiu al patriei mele, cu de-a sila m-au luat a le fi și la această vreme diriguitor pentru binele și folosul tuturor”.

Afirmația aceasta, care a fost luată drept definitivă a rolului lui Tudor, a fost o stratagemă. Tudor n-a fost luat „cu de-a sila de masele populare”, ci el le-a ridicat cu arme după planurile Eteriei. Autoritățile bucureștene sînt greu de convins să spună adevărul. Le e frică de turci, le e frică de ruși, de noi, de toți și de umbra lor. De pildă, moartea Prințepelui: am priceput, meine Damen und Herrn, că Domnitorul a murit, din ziua în care s-a statornicit Căimăcămia. Oricît de suferind ar fi fost, Suțu nu ar fi numit o locotenentă domnească, din Samurçaș, Brâncoveanu și ceilalți, cît mai putea jefui țara de unul singur. Acum putem conveni oficial, cu formula propagandistică a rebeliunii țaranilor olteni, că „țara este fără stăpîn, fără lege”... Ce timpuri trăim! (Își pune iarăși cojocul pe umeri.) Și e un ger cumplit! Alerg la consulat, să predaui curierul. Auf Wiedersehen!.. Va urma.

În sala de consiliu a Băniei Craiovei, boierii s-au adunat să ia primele hotărâri după moartea lui Alecu Șuțu, pînă la venirea altui fanariot cu Firman de la Poartă.

Distribuirea locurilor în acest „mic Divan” este imaginară; pot fi deci plasate păpuși în scaunele celor ce participă la ședință fără să ia cuvîntul. Singurii vorbitori sînt Ilarion, episcop al Argeșului, în exil la Craiova, vornicul Samurcaș, șeful miliției oltene, și Banul Brâncoveanu.

BRÂNCOVEANU : Vlădică Ilarion, te-am poftit la Bănie, fiindcă noi considerăm că odată cu moartea lui Șuțu, surghiunul dumitale aici ia sfîrșit.

ILARION : Treburile bisericești, mărite Ban, nu intră în competența autorității laice, fără consimțămîntul Mitropolitului Ungrovlahiei I.P.S.S. Dionisie Lupu...

BRÂNCOVEANU : La dracu' cu consimțămîntul Mitropolitului, care se-ncurcă-n fustele văduvei lui Șuțu și susține cu mari făgăduieli candidatura becisnicului de fiu-său, la consulul De Pini.

SAMURCAȘ : Dacă se numește domn Beizadê Șuțu, nu va mai domni un voievod în Țara Românească, ci un consul rus într-o provincie rusească... cel puțin așa zice consulul austriac. Eu nu mă pronunț, pînă nu-l văd pe Ipsilante...

ILARION : Tot nu pricep cu ce vă pot fi eu de folos...

BRÂNCOVEANU : Eu, părinte, pe prietenul domniei-tale, slugerul Tudor, care-a fost și prietenul meu...

SAMURCAȘ : Și-al nostru, al meu și al nevesti-mii.

BRÂNCOVEANU (tușește și continuă) : Aș ține mult să-l convingi să ne spună în Divan cu ce l-am supărat noi, boierii pămînteni, de vreme ce ridicarea sa se declară contra fanarioților. Plecarea lui la Viena s-a făcut cu știrea și pe cheltuiala noastră. (Samurcaș încuviințează.) M-am bucurat de răspunsul adus atunci.

ILARION : Și la ce i-a folosit de-atunci, lui și pandurilor săi dezmoșteniți, bucuria domniilor-voastre?...

SAMURCAȘ : Domnia lui Șuțu i-a fost potrivnică. Nu noi.

ILARION : Dar acuma, de ce s-a pus pe capul său 500 de piaștri?

BRÂNCOVEANU : Ca să adorm vigilența turcilor. I-am scris despre asta slugerului... Te-am rugat să-l chemi azi, aici.

ILARION : L-am chemat... E-aicea (Rumoa-re.) la Hanul Hurezului, cu statul său major, fiindcă pleacă la Tismana, să pornească oștirea... Nu vă temeți, aici a venit singur. (Iese și-l introduce pe Tudor.) Ia loc, Tudore. Boierii vor să se sfătuiască cu domnia-ta. Șezi.

TUDOR : Nu șed. Poate că mai intră pe ușă vreunul și nu voi să mă scol. Vă ascult, veliți boieri.

SAMURCAȘ : Banul Brâncoveanu va grăi în numele tuturor.

BRÂNCOVEANU : Arhon slugere, am aflat că te-ai hotărît să te întorni la dumneata, la Gorj. Și știm, poporul că-i dornic de liniște...

TUDOR : Să avem iertare, arhon bane, dar poporul e mai întîi dornic de dreptate și mai apoi de liniște. De altfel, fără dreptate, liniște nu mai poate fi pe pămîntul țării acesteia...

SAMURCAȘ (microș) : Nu fi nerăbdător, prietene. Așteaptă să ne afli mai întîi tot gîndul. (Rece.) Noi știm foarte bine că poporul e setos și de dreptate. De aceea, cu milostivire sîntem hotărîți să i-o dăm. Și chiar înainte de numirea unui nou domnitor...

BRÂNCOVEANU : Ca noul domnitor să se afle, cum s-ar spune, în fața unui praxis împlinit.

TUDOR: Și credeți dumneavoastră că vodă cel nou se va socoti legat de orînduirile domniilor voastre, care, fără supărare, sinteți doar niște locțiitori ce-l parastiesc?

SAMURCAȘ: Dar noul vodă tot dintre noi va fi ales. Sau dintre rudele noastre, hm, dumnealor, de la Țarigrad.

TUDOR: Să zicem. Și atunci ce ar trebui să fac eu? Fiindcă, de bună seamă, de vreme ce ajunserăți la mine, înseamnă că așteptați ceva?

SAMURCAȘ: Firește, frate.

TUDOR: Ce anume? (O șovăială, boierii se uită unii la alții.)

BRÂNCOVEANU: Păi, să mai aștepti.

SAMURCAȘ: Da, asta, tocmai asta, așteptăm să mai aștepti.

TUDOR: Ce să mai aștept?

BRÂNCOVEANU: Împlinirea noilor orînduiri care să facă dreptate norodului.

TUDOR: Aha!

SAMURCAȘ: Să vorbim negustorește, frate drag. Noi cunoaștem gîndurile cu care pleci la Gorj. Dar dreptatea se poate face și fără zurbă și vărsare de sînge, că rezelul ar veni neapărat, asta s-o știi.

TUDOR: Vine numai dacă domniile-voastre chemați oști străine să vă apere averile, arhon vornice.

SAMURCAȘ: Să zicem că ar fi așa. Dar de venit va veni negreșit. De ce atîta tulburare cînd toate se pot plini prin bună învoială. Lasă-ne răgaz, să facem cele de trebuință. Întocmește, la domnia-ta, la Vladimiri, un răboj de plîngeri și noi om căuta să ne călăuzim după ele.

TUDOR: Dar de două luni de zile vă tot cînt după acest răboj și de-a surda.

BRÂNCOVEANU: Nu era vremea prielnică. Vodă Șutu nici să audă de așa ceva: scutiri de clacă, desființarea privilegiilor, oaste națională, prea multe deodată. Uite, ca de-nceput, noi am judecat pricina de pe moșia lui gineri-meu, Glogoveanu, și i-am trimis vorbă să lase pămîntul obștii, că-i dau eu în altă parte...

SAMURCAȘ: Ei, vezi, ce mai spui? Acum noi sîntem stăpîni. Mergi deci liniștit, frățioare, și...

TUDOR: Arhon vornice, de ceilalți boieri nu mă mir, dar domnia-ta, care mă cunoști, cum poți catadicsi că am să cred în astfel de basme? Mă socotești oare un copil? Ziceam că ați fi venit cu niscăi gînduri cinstite și cu adevărat noi. Dar văd că dumneavoastră ați vrea să cîștigați vreme, știindu-mă pustiit la mănăstiri, pînă ce vin în București sau arapii lui Pazvantoglu, sau zaverगीii lui Ipsilante. Sau poate chiar nemții, căci nici pe ei n-ați pregeta să-i chemați (Către Brâncoveanu) ori corăbiile Engliterei...

BRÂNCOVEANU: Nu cîrti, slugerule! În fața dumitale se află patrioți de seamă, părinții norodului!...

TUDOR: Nu sinteți patrioți și părinți ai norodului precum ziceți... ci vrăjmași ai pa-

triei, precum ați fost!... Căci patria este norodul îndelung asuprit, boieri dumneavoastră, nu tagma jefuitoare!

(Boierii se arată supărați, unii dau cu ciubucele de pămînt. Ilarion iese.)

BRÂNCOVEANU: Această vorbă te-a osîndit... Ești un nesocolit, un pizmăreț de cinstita noastră agoniseală. Te orbesc poftele de mărire!...

TUDOR: Domnia-ta cutezi să vorbești astfel, bane Brâncoveanu, domnia-ta, care din nesățioasă poftă de putere ai necinstit marile nume ce-l porți și uitînd că străbunul dumitale s-a jertfit pentru credință și pentru cuvîntul dat, ți-ai călcat de două ori jurămîntul?

BRÂNCOVEANU (se ridică și înaintează amenințător spre el): Ia seama, slugere! Ce vorbe cutezi să rostești? Despre ce jurăminte călcaie spui?

TUDOR (cumplit): Tăcere! Dacă este așa, apoi trebuie ca toți să aflați adevărul: Arhon vornice Samurcaș, care ești eterist și grec! Boierii Grigore Brâncoveanu, Grigore Ghica și Barbu Văcărescu au jurat mai înții credință Eteriei. Așa este?

SAMURCAȘ: Așa este. Dar unde-i păcatul? Eteria nu luptă tocmai pentru credință?

TUDOR: Firește. Dar călcînd acest jurămînt, acești trei boieri mi-au jurat și mie credință, ca să mă ridic împotriva grecilor, să-i alung din țară, ca în locul domniilor fanarioți să se înscăuneze domniii domniilor lor. Și iată dovada! (Scoate de la piept un sul de hîrtie și o altă scrisoare.)

BRÂNCOVEANU (printre dinți): Ticăloșie!

SAMURCAȘ (scuipă spre el): Carnaxi!

TUDOR: Și acum priviți și asta. Vedeți aceleași iscălituri ale cinstiților Grigore Brâncoveanu, Grigore Ghica și Barbu Văcărescu? Este copia scrisorii pe care acești trei mari boieri pămînteni au trimis-o ieri sultanului printr-o ștafetă. O am prin arghirofilia unui calemgui boieresc. Aici, eu sînt pîrit sultanului că m-am alăturat Eteriei ca să răsturnăm puterea turcescă și Poarta este rugată să-și trimită de îndată oștile peste Dunăre. Acești trei boieri mai cer să se așeze de îndată în Țara Românească și în Moldova domni pămînteni dintre rudele lor și spre credință trimiț zalog pe feciorul lui Ghica. Iată cum un Brîncoveanu își ține jurămintele, în necugetata-i sete de domnie!... De asta ați căzut la învoială și ați venit să-mi cereți să mai zăbovesc cu ridicarea norodului. Dumnealor așteaptă pe turci, și dumneata pe Ipsilante, ca să vă mîncăți unii pe alții. Aud?

(Se iscă zarvă mare. Boierii se amenință cu ciubucele. Tudor iese, după Ilarion. Plan paralel.)

ILARION: Fiule, dumnezeu să te țină.

TUDOR: Ai auzit?

ILARION : Totul și fără vrere. Pereții sînt ca o pojghiță și glasurile înfierbîntate se puteau auzi pînă în curte. Acum poți fi liniștit. O vreme, cel puțin. Trebuie însă să te și dojenesc. De ce mi-ai ascuns toate aceste lucruri pe care le aflaseși de mai-nainte? De cînd m-au uns vlădică de Argeș, parcă și mai puțin te-ncrezi în mine!

TUDOR : Prea stai toată ziua în cîrd cu boierii, cuvioase : eu știu că ești curat și drept la suflet, dar merele putrede strică și pe cele bune. Nu mai știu ce să cred.

ILARION : Atunci de ce mă mai îngădui alături de tine, fiule?

TUDOR : Pentru că eu pot să mă păzesc, și, pe cît pot, încerc să te păzesc și pe dumneata de propriile-ți ispite. Mă tem însă de ce se va petrece după plecarea mea... De altminteri, nu voi lipsi mult, că precum se vede lucrul, făr-de arme nu o să putem izbăvi țara din mîinile celor ce-au mîncat-o atîția ani, pînă cînd au adus-o într-această stare ticăloasă și-n deznădejdea cea de pe urmă.

ILARION : Turcii sînt tari. Nația slabă. Va fi timpul oare?

TUDOR : Trebuie să fie și va fi. Timpul ni-i mai prielnic decît cutezam să nădăjduiesc. Veștile aduse de lipcani de la căpitanii mei mă fac să cred că, în cîteva săptămîni numai, voi putea pune în mișcare o oaste de cinci-sase mii. Fără a mai socoti cele ce am izbutit să încheg în București și care mă fac să pornesc cu și mai multă încredere. Dumneata credeați poate că venisem cu gîndul numai la boierii... cei buni?

ILARION : Da, da, cei buni... Și asta mi-ai ascuns...

TUDOR : Nu. Nu ți-am vorbit fiindcă... (Muștrător.) ...pe dumneata pare că te interesează numai să nu pată mișei cine știe ce, cînd s-o scula argățimea... Ori, altminteri cum?

ILARION (visător) : Altminteri, da... Să putem înscăuna domnia pămînteni, sub oblăduirea înțelepciunii unui prinț al bisericii...

TUDOR (bănuitor) : Ce-ți mai năzări, părinte?

ILARION : Năluciri cărturărești, fiule... (Ocolind.) Și... pe cînd plecarea?

TUDOR : Mîine, în zori.

ILARION : Dar viscolul e în toi, drumurile nesigure, bîntuite de haite de lupi. Și de dezertori, mai sălbateci ca fiarele.

TUDOR : Am cu mine pe ai doisprezece panduri ai mei, și, ca o cheazăie de încredere și prietenie, căpitanul Iordache mi-a dat și treizeci de călăreți din garda lui. Nu de lupi și nici de tîlhari se teme căpitanul Iordache. Ci de vreo nelegiuire pusă la cale de acei cu care ai fi vrut să cad la învoială și care ar da mult să mă trimită pe lumea cealaltă, ca pe vodă Șuțu!

ILARION : Fii cu multă băgare de seamă : pe calea pe care ai ales-o, moartea te poate pîndi la fiecare pas.

TUDOR : Știu, da-ți spusei și adineauri, că nu de moarte mă tem. Cămașa morții, eu am îmbrăcat-o din ceasul cînd am purces din Vladimiri. Biata mama, cu visul ei... Și eu, cu-al meu! (Cu o rece convingere.) Cu visul de veacuri al norodului... (Ilarion se retrage. Tudor se apropie de fereastră și o deschide. O răbufneală de viscol și zăpadă pătrunde în odaie, venită parcă să o purifice de răsuflarea boierilor. Viscolul se potolește, ninge încet în palida lumină a peisajului. De undeva, un zvon de clopot, pe care crește un cîntec haiducesc de peste Olt. Tudor respiră adînc aerul tare, cu ochii pierduți în zare.)

TUDOR : Miroase a codru verde și-a primăvară, ca-n lunca Jiului... Vino, tinerețe a pămîntului, vino!

(O ultimă răbufnire albă a viscolului agită perdelele purpurii. Ilarion își acoperă fața, ca dinaintea unui miracol, iar Tudor, cu obrazii aprinși de vraja anotimpului presimțit, cheamă încă o dată spre depărtări, în timp ce orchestra atacă marșul pandurilor.)

TUDOR : Vino !...

VOCEA LUI TUDOR : Locuitorii ai Țării Românești, veri-din-ce neam ați fi, — cu sănătate! Cunoașteți oare pravili boierești să-i deie oropsitului dreptate, pe bietul om sărman să nu-l răpuie? Vreo pravilă cinstită, este?

MURMURUL MULȚIMII (prelung, amenințător, reluat de ecoul munților) : Nu e... NU EEE !...

(Cînd lumina crește, crește și freamătul mulțimii ; pe platou se află căpitanul Gîrbea și-un pandur buciumaș, să citească proclamația de la Pașeș. Se aude bătînd clopotul satului. Trece un om încercînd o sabie c-un dușman nevăzut, în zgomotul ciocanelor pe o nicovală.)

MULȚIMEA : Tăcere ! S-auzim ! S-auzim cuvîntul slugerului ! Grăiește căpitanule Gîrbea ! Care sînt poruncile Patriei ?

GÎRBEA : Fraților, slugerul Tudor din Vladimiri vă întreabă frățește : dacă pe șarpele care-ți iese vara în cale, dai de-l omori, să nu te primejduiască pe tine, ori pe alții, dar pe balaurii care ne înghit de vii, căpeteniile noastre, atît cele politicești cît și cele bisericești, pînă cînd să le suferim a ne suga singele din noi? Ce să le facem, fraților?

MULȚIMEA : Moarte și pîrjol !

GÎRBEA : Veniți, dar fraților, cu toții, cu răul să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine... Nu vă leneviți, ci siliți-vă în grabă, cu toții, care aveți arme, cu arme, care nu, faceți furci din fier și lănci, și veniți unde veți auzi că se află adunarea cea orînduită pentru binele și folosul a

toată țara. Că ne ajunge. Fraților, ațita vreme de cînd lacrimile noastre nu s-au mai uscat! (Darabana și buciumul sună. Gîrbea trece mai departe, cu oamenii după el, care încotro.)

UN ȚARAN (cu o făclie aprinsă): Urraa! A venit vremea judecății! Moarte și pirjol!
UN PANDUR (cu sabia în mînă): Cu oastea, fraților, acolo-i izbăvirea!

(Darabana începe iar să bată: țărantul stinge făclia și grupul pornește mai departe, mai organizat. Tudor intră prin stînga, înconjurat de căpitani și de pandurii.)

IONIȚĂ (aluzie la teoriile lui Tudor): Gloata cea blestemată de soartă poate mai mult decît o armată boierească leită-n fier: au răspuns 600 de pandurii și peste 6.000 de țărani. Se scoală talpa țării.

TUDOR (care s-a dus spre fund): Țara poate, căci s-a unit. Rostul oștirii și-al nostru-i să-i ducem la izbîndă.

GÎRBEA: Încrederea i-a adus și i-a unit. Încrederea se cîștigă cel mai greu și se pierde cel mai repede. (Către Ioniță.) Tu ce zici, Ioniță?

IONIȚĂ: Dacă a făgăduit pandurilor înapoierea drepturilor răpîte, iar clăcașilor împărțirea averilor tiranilor boieri, slugerul Tudor a renăscut în toate inimile nădejdea izbăvirii!

TUDOR (se așază cu căpitania): Să vă împărțesc mai întii veștile aduse de lipcani. Cîrmuirea a și ridicat o ceată de mercenari arnăuți, sub căpetenia. unuia Costi. Dar ceata în loc să apuce către noi la Tismana, s-a pus pe prădăciune prin sate, apoi s-a împrăștiat, de nu i s-a mai dat de urmă. Caimacamul Craiovei a trimis împotriva noastră pe ispravnicul Vișoreanu, cu trei sute de poterași. Ioniță, tu te-ai mai bătut cu puterile. Ici patru sute de oameni și le ieși înainte, și nu uita că nu mai ești căpitan de haiduci, ci locotenent în Oastea Izbăvirii.

IONIȚĂ: O sută mi-ajunge, ca să le-adun măselele-n bazma la toți „tiranii“. Îmi place vorba asta.

TUDOR: Pe ispravnic să mi-l aduci viunevătămat.

IONIȚĂ: Îl și bărbieresc, frumușelul de el. Cu perdaf. Numai să nu se sperie, că eu... (Scoate hangerul său urias)... cu așa mărad.

TUDOR: Au mai fost trimiși de către Divan, de la București, cinci sute de arnăuți, cu căpitanul Hagi-Prodan. Căpitanul Iordache mi-a scris însă că Bimbașa Sava i-a dat poruncă lui Hagi-Prodan să ni se alăture nouă. Din Ardeal a coborît o centurie de luptători, țărani de-un sînge și de-o lege cu noi, nepoții crăișorului Horia. (Exclamații și murmure aprobative.) Alături de veștile acestea bune, am însă și altele su-

părătoare pentru mine. În multe locuri s-a pus foc, ori voind să slobozească pe cei ce putrezesc pe nedrept în beciuri, poporul a deschis de-a valma și fără socoteală porțile temnițelor. Pe de altă parte, unii din oamenii noștri, luînd pilda mercenarilor fanariotului, s-au dat prădăciunii și altor nesocotințe. S-au strecurat printre ei iscoade boierești, care-i îndeamnă la rele. Fraților, vă spun aici, răspicat, numai averile cele rău agonisite ale tiranilor boieri să se jertfească! Și mergeți în grabă de spuneți asta și oamenilor voștri: noi nu pentru jaf și hoție ne-am sculat, ci pentru dreptate. Cei ce nu vor da ascultare, vor plăti cu capul faptele lor. Și chiar eu, cu mîna mea, voi doborî pe aceia care îi voi dovedi vinovați, de la căpitan pînă la sulițaș. Noi să dăm pildă de ceea ce trebuie să fie o adevărată oaste a poporului. Astăzi vom porni spre Țințăreni, de acolo la Craiova, apoi vom trece Oltul, spre tîrgul lui Vodă, la București.

Marcînd momentul printr-un cor de femei: „Au pornit olteni la coasă...“, trecem la o scenă de pasaj care, spre a cuprinde mișcarea taberei, se desfășoară pe toată deschiderea scenei, ocupînd ca un „ecran lat“ tot nivelul inferior.

În mijlocul scenei. Maria de la Gorj spală rufe, lîngă o căruță de vivandieră. Are mîncelele suflicate și fusta prinsă de un colț în briu, dezgolindu-i un genunchi. Trece Ioniță cu un haiduc, urmat de alții. Mai tîziu trece și Tudor.

IONIȚĂ: Toate bune, dar eu nu pricep cum să se jertfească numai averile rău agonisite ale tiranilor. Da' se află la curțile lor și altfel de averi? Eu zic că toate averile tiranilor sînt rău agonisite și trebuie să și le ia poporul îndărăt...

Haiducul: Uite-o și pe Măria, hangița noastră. Mărioară de la Gorj, mai lasă-ți poalele-n jos, că ne-ai omorît pe toți.

MARIA: Ia mai du-te, mă, dracului, că nu pentru tine le-am ridicat. (Lasă în jos poala fustei și-si stringe iia la piept.) Ioniță, vezi că-ți trimise adineauri ciorba și mămăliga, jos la căruțe. Luați, să nu se răcească.

IONIȚĂ: N-ai vreun ac la îndemină, să-mi prinzi mîncea colea, că s-a descusut...

MARIA: Diseară, că acu' nu-mi văd capul de treabă. (El vrea s-o sărute pe obraz și-i cuprinde talia, dar ea-l respinge ușor.) Fuși, bărbate, că se uită lumea la noi, da' ce-ți veni, doamne iartă-mă...

(După plecarea flăcăilor, Maria își prinde iarăși poala-n briu și continuă să spele rufe, fluierînd încet, pentru ea, refrenul propriului ei cîntec de: „Mărioară de la Gorj“, apoi chiar cîntă un vers sau două, atunci cînd o surprinde Tudor.)

Casa lui Tudor Vladimirescu din satul Vladimiri, județul Gorj.

MARIA : „Nu-mi trebuie rubla ta.
Mie-mi place dragostea“...

TUDOR : Ai glas mîndru, Mărie, totdeauna ai avut glas mîndru...

MARIA (încurcată, își lasă iarăși poala-n jos și-și strînge părul sub bazma) : Cînt și eu ca o proastă cum mă pricep... Și matale cîntai mîndru pe vremuri, domnule comandir, cînd treceai seara pe la han.

TUDOR : Pe vremuri îmi ziceai nea' Tudore...

MARIA : Au murit vremurile-alea, acum ești domn mare și fălos.

TUDOR : Ba nu-s. Mi-a mai spus cineva odată, că domn mare eu nu pot fi...

MARIA : Boieroaica...

TUDOR : Prostii. (Dă să plece, dar ea îl oprește.)

MARIA : Stai, să-ți prind mîneca mîndrului, că ți s-a descusut și nu face frumos ; dai pildă rea la jerpeliții noștri de ostași.

(El se oprește, ea scoate acul cu ață și-i prinde descusătura.)

TUDOR : Jerpeliții noștri de ostași sînt mai mîndri ca dragonii împărătești și-o să fie și mai tari ca ei.

MARIA (înnoadă și taie ața cu dinții) : O fi, dacă zici domnia-ta.

TUDOR : Cu bine, Mărie.

MARIA : Cu bine, Tudore... măria-ta.

(Maria își pune albia în cotigă și se retrage. Atmosfera de tabără militară continuă. Intră Ilarion și Macedonski, apoi Corespondentul austriac.)

ILARION : Prin urmare, domnule Macedonski, cînd Ipsilante a trecut Prutul n-avea nici soldați, nici arme și nici bani. Țările române trebuiau să i le procure pe toate. **MACEDONSKI :** Întocmai. Însă centrele eteriste din Moldova se bucură de sprijinul total al claselor privilegiate, și însuși domnitorul și-a pus la dispoziția Arhistrategului Ipsilante, persoana și avutul său.

ILARION : Și al statului.

MACEDONSKI : Bineînțeles. Exemplul său a fost urmat de mulți boieri moldoveni, greci și români. Pesemne că sprijinul ce i s-a promis de la măria-sa nu întîrzie decît din considerente diplomatice. Am adus o scrisoare a consulului De Pini, care mi se pare că-l pofteste pe Tudor la București să pregătească primirea și ce va urma. Este un mare entuziasm general. (Tudor s-a despărțit de un grup de panduri și s-a apropiat.) Ce spui, Tudore ?

TUDOR (reținut) : Eu mă bucur din suflet că ai venit la noi, în Oastea Izbăvirii, să împarți pîinea și sarea cu mine. Duc lipsă de ofițeri și dacă s-nvoiești, aș vrea să îei comanda organizării taberei de război de la Tîntăreni și ca să alcătuiim coloanele de marș după șartul și regulile militare. Aș vrea să nu ne deplasăm către București mai încet decît gărzile lui Napoleon în campaniile lui.

MACEDONSKI : Glumești ?

TUDOR : Nu-mi arde de glumă. Dacă pot franțuzii și nemții, de ce să nu poată și-ai noștri ? De-asta te întreb, dacă te învoiești ? Ce plată ceri ?

MACEDONSKI: Eu am venit să dau Revoluției totul. Și pentru asta nu mai am pe nimeni și nimic, decât viața și onoarea. Tu cite parale-mi dai pe ele? Cu ce plată mă plătești?

TUDOR (mișcat, îl îmbrățișează): Iartă-mă, frate... Nu te supăra pe mine. Am o fire-a dracului de abrașă. (Sincer, grav, încrezător.) Răspłata noastră va fi salvarea patriei.

MACEDONSKI: Niciodată nu mi-am dorit mai mult decât asta.

TUDOR: Căpitane Macedonski, vreau să fie limpede de la început că asta-i o oștire, a Românilor, fie ei munteni, ardeleni sau moldoveni, și că ce face Ipsilante e altceva și e treaba lui, cită vreme o face în termenii alianței noastre. Două săbii într-o teacă nu pot să-ncapă. Țelul o fi același, nu zic ba. Dar fiecare cu mămăliga lui, bună, rea, și cum și-o așterne fiecare, așa va dormi.

ILARION: Așa „va domni”, așa zice eu.

TUDOR: Domnia s-o tocmească cine s-o pricupe; noi tocmm oastea... Nu mi-ai răspuns încă dacă te-nvoiești.

MACEDONSKI: Domnule comandir, la ordinele domniei-voastre... Pot rămine în uniforma asta de ofițer al țarului, în noul război antiotoman?

TUDOR (după o clipă): Nu ți-am dat-o eu și nici să-ți poruncesc s-o scoți n-am îndreptărire.

ILARION: Dacă vor veni ajutoarele făgăduite, vor fi mai multe.

TUDOR (rece): Dacă vor veni... (Către Macedonski.) Atunci, încălcarea, și să ne vedem cu bine în tabără la Țințăreni! Ai 600 de panduri instruiți. Incepe cu ei! (Macedonski salută militărește și iese.)

ILARION: Tudore, ai zis „dacă vor veni”; te-ndoiești? Înaltul sprijin nu-i o minciună.

TUDOR: Viața mea de negustor de vite m-a învățat că numai ce-i în mină, nu-i minciună... (Gînditor.) Și am o presimțire, că noi cu cît vom fi mai mulți, cu atît mai singuri vom fi.

ILARION: Ce-i răspunzi atunci domnului Consul? El îți vrea binele și poate că știe mai multe.

TUDOR: De-asta nu mă îndoiesc... Scrie! (Ilarion scrie.) „Am primit cu stimă porunca dumneavoastră din 17 martie. Îmi pare rău că de data asta nu pot să mă supun excelenței-voastre. Ceea ce întreprind eu e numai de cinste, și nici o rușine n-o să aducă nației mele și domniei-voastre”.

ILARION: Asta e tot?...

TUDOR: Nu, doftore; mă tem că de-abia de-acum înainte cancelaria dumatiale de grămăticii o să aibă de lucru la scriptologie. Mă gîndesc că e de trebuință să adresăm de grabă o scrisoare lămuritoare către Înalta Poartă. (Amical și iscoditor.) Tu ce părere ai, prea sfinte? O facem amîndoi?

ILARION: Paza bună trece primejdia rea... În tabără a sosit un supus austriac, care trimite știri la gazetele și curțile apusene. Ar fi un bun prilej să bată nițel toba prin Europa, dacă crezi de trebuință. Îl primim?

TUDOR: Mi se pare că pică tocmai bine. (La un semn al lui Ilarion, pandurul de gardă îl introduce pe Corespondentul austriac.)

CORRESPONDENTUL: Mă prezint Odrîtchi, de la Consulatul austriac. Am un Ausweiss în regulă, și doresc să am o întrevedere cu șeful rebeliunii țaranilor români.

TUDOR: Îmi pare bine de cunoștință. Ce vor să știe cititorii dumatiale europeni?

CORRESPONDENTUL: Domnul Tudor a izbutit să mobilizeze într-un timp record o oaste de țărani căreia nici o forță armată locală nu i-a putut rezista. Care este secretele?

TUDOR: Dreptatea și libertatea.

CORRESPONDENTUL: Hm... scurt și cuprinzător. Țara Românească se află încă sub suzeranitatea Înaltei Porți otomane. Care e poziția dumneavoastră față de sultan?

TUDOR: Noi îi vom cere trimiterea unui om împărațesc care să ancheteze stările din țară și să constate necontenitele necazuri și cumplitele pațimi suferite de popor din pricina unirii pămîntenilor boieri cu cei după vreme trimiși domni și cîrmuitori ai acestui neam și vrem să se știe că ridicarea noastră nu este pentru altceva în niciun chip decât pentru dreptățile noastre, fiindcă plîngerile țării n-au ajuns pînă la sultan, care altfel de mult ne-ar fi izbăvit de acești nemilostivi țîlhari...

ILARION (diplomat, îl completează): ...ca pe niște credincioși ce-am fost și în veci, vom fi. E clar, domnule Odrîtchi?

CORRESPONDENTUL: Da, da. Pe cît de revoluționară și autentic carbonară e proclamația dumneavoastră de la Tismana, pe atît de... de politicoasă, mi se pare, adresa către Poartă. Mă rog, dar asta pe mine nu mă privește. Eu pot în schimb să vă informez că d. Von Raab, consulul nostru de la Iași, a îndemnat pe boierii divăniți să aducă la cunoștința Porții dezordinile pricinuite de Eterii în Moldova, și trecerea domnitorului în tabăra rebelilor greci.

(Schimb de priviri între Tudor și Ilarion în sensul că stratagema lor vine tocmai la timp.)

TUDOR: Adresa noastră către Poartă va fi trimisă în copie la cancelaria Sfintei Alianțe.

ILARION (abil): Desigur.

CORRESPONDENTUL: Mai pot pune o întrebare?

ILARION: Voia dumatiale.

CORRESPONDENTUL: Domnul general Schustak, comandantul suprem al armatei imperiale din Transilvania și contele Banfy, guvernatorul Țării Zarandului, au raportat la Viena că ardelenii români sînt siguri că

Utilul Todorut, sau craiul Todoraş, cum vă numesc ei, veţi veni acolo, să aplicaţi programul lui Horia „rex Dacorum” şi să recrutaţi dezertori ardeleni în armata dumneavoastră. Ce trebuie să cred despre aceasta ?

TUDOR : Horia a avut dreptate la vremea lui, şi noi avem dreptate la vremea noastră. Românii din cele trei principate sînt un neam, iar adevărul acesta nu va cunoaşte moarte. Dar noi cu Imperiul austriac n-avem treabă. Fiecare cu-ale sale. Şi fiecare la timpul său. Cu toate că o leacă de omenie n-ar strica, să-ndulcească viaţa fraţilor iobagi, oridece neam ar fi, dacă nu se supără contele Banfy.

CORESPONDENTUL : Daţi-mi voie să scriu asta : „fraţilor-iobagi, oridece neam ar fi, dacă nu se supără contele”. Foarte bine şi frumos. Dankeschön. Vă rog să contaţi pe serviciile mele respectuoase.

(Pleacă, lipind călcăiele nemţeşte şi întorcîndu-se politicos mai salută o dată.)

ILARION : Vrei, într-adevăr, să trimiţi Congresului de la Laybach „arz”-ul crete-sultan ?
TUDOR : Ai crezut că glumesc, prea-sfinte ?
ILARION : Atunci, alianţa cu Eterea ?...

Pe alt plan al scenei, apare conducerea Eteriei : Ipsilante, Iordache Olimpiotul, Bimbaşa Sava ş.a., plus vornicul Samurcaş.

IPSIANTE : Am intrat în cetatea de scaun a Moldovei la o lună după ce Tudor Vladimirescu se ridicase în Oltenia şi încă nu mi-a pregătit intrarea în Bucureşti. Care e pricina, domnule vornic ?

SAMURCAŞ : El ştie de la noi că pornirea aceasta e din porunca ţarului Alexandru şi priveşte nu numai mîntuirea noastră, ci şi a întregului neam grecesc, totuşi...

IPSIANTE : Totuşi, ce ?

SAMURCAŞ : În acelaşi timp aud că Tudor face înrolări, spunînd că armata lui e constituită pe bază de Firman.

BIMBAŞA SAVA : Eu de treaba asta n-am auzit, cu toate că am trimis în tabăra lui pe Hagi-Prodan, omul nostru care, la nevoie (Face semn la beregată) poate interveni.

IORDACHE : Tudor nu-şi calcă jurămîntul.

SAMURCAŞ : N-am zis asta... Am auzit...

IORDACHE : Nu umbla cu vorbe. El aşa mi-a spus : „noi vom înlesni trecerea prinţului Ipsilante peste Dunăre, ca să meargă spre mîntuirea patriei sale. Ruşii ne vor ajuta ca să cuprindem cetăţile turceşti de pe Dunăre ce cad în partea noastră, şi apoi ne vor lăsa liberi şi neatîrnaţi”. Aşa a spus, asta a făgăduit Eteriei.

IPSIANTE : Nu-i puţin, dar nu-i destul. La Bucureşti, acţionînd din autoritate superioară, îi vom dicta termenii mei.

BIMBAŞA SAVA : Asta se înţelege. Mai sînt şi eu pe-afacole. E mai de seamă să aflaţi

că Tudor a coborît de la Tismana cu peste o mie de iobagi dezertori din Transilvania.
IPSIANTE : Ca să i-o luăm înainte va trebui să lansăm proclamaţia către toate naţiunile regatului Daciei, după principiile revoluţiei franceze. Vom desfiinţa, mai întîi, toate privilegiile tuturor claselor.

SAMURCAŞ : Mă iartă, măria-ta, dar ca efor general, trebuie să ştii că de la prima clasă, a noastră a boierilor, pînă la tîrgoveţii oraşelor, de la mitropolit pînă la ultimul călugăr, toţi au privilegiu. A le desfiinţa înseamnă a ataca stările cele mai influente, ceea ce ar stîrni împotriva dumneavoastră un popor ignorant şi incapabil să aprecieze intenţiile voastre. Boierii moldoveni, fraţii Sturza, Rosetşii, Iordache Balş, chiar Cantacuzenul, căpetenia batalionului sacru, nu vor îngădui.

IPSIANTE : Atunci nu le voi desfiinţa. Dar în armata noastră s-au înrolat mulţi oropsiţi, care aşteaptă de la noi libertăţile făgăduite de Tudor...

SAMURCAŞ : După război. Să mai aştepte. Tudor a greşit că s-a adresat ţăranilor şi a respins sprijinul boierilor făgăduiţi. Are să vadă el unde-or să-l ducă mojiicii.

IORDACHE : Vladimirescu e un patriot român şi poate că a avut motivele lui să procedeze astfel.

SAMURCAŞ : Un răzeş iubitor de şicane, asta e.

IPSIANTE : Căpitane Iordache, observ la dumneata un parti-pris qui ne saurait me plaire... Te rog să nu-i mai iei parte de faţă cu mine. Te-asigur că mi-e foarte simpatic şi fără avocat. Avem şi noi eroii noştri. Vasile Caravia a măcelărit alaltăieri garnizoana turcească din Galaţi. El n-a pregeţat să înfrunte aşa-zisa autoritate legitimă a sultanului. Ieri am trimis scrisori eforilor noştri din Constantinopol să dea foc oraşului şi să tragă semnalul insurecţiei generale.

SAMURCAŞ : Aferim !... Am auzit o minciună. S-a răspîndit prin Bucureşti zvonul că grecii din Galaţi au trimis la Petersburg un delegat ca să se încredinţeze că Rusia va intra în război alături de voi, adică de noi, vreau să zic. Şi că, ar fi fost omorît...

IPSIANTE : Mavroforii mei l-au executat pe Camarinos, fiindcă n-avem nevoie de şovăielnici. Soldaţii n-au dreptul să pună la îndoială ordinea comandantului suprem.

BIMBAŞA SAVA (jumătate serios) : Chiar dacă el îi înşeală conştiinţa şi spre folosul lor...

IPSIANTE : Nu-i nici o înşelăciune... Exerciţarea drepturilor de protecţie ale curţii imperiale asupra Principatelor se va produce la momentul oportun. Şi-acuma, înainte, la porţile Bizanţului ! Zito i Elefteria !

Pe un alt plan al scenei asistăm simultan la întrevăderea dintre Brâncoveanu şi prinţul Osman.

ERFENDEANU : M-ai chemat, Reiss Efendi, și iată mă înfățșez smerit ochilor luminăției-tale.

PRINȚUL OSMAN : Șezi, bane Brâncoveanu. Am știri de tulburări pe la voi. Știu, știu, nu protesta, știu mai multe și decît tine. Noi te-am pus acolo, cu toate că ai trimis pe cineva la Viena, cîndva. Da, da, vă folosiți de orice prilej să-i asmuțiți pe muscali împotriva luminătei noastre împărății. Ești unul dintre loctiitorii domnului care va veni cu Firman.

BRÂNCOVEANU : Alt domnitor străin...

OSMAN : Nu te pripi. Tocmai acum cînd eu voiam să-ți aduc cea mai bună veste pe care poate s-o primească un boier pămîntean... dacă Divanul vostru va voi și dacă Înalta Poartă va găsi de cuviință. Îl cunoști bine pe Vladimirescu...

BRÂNCOVEANU : Îl cunosc...

OSMAN : Ai vrut să te apropii de domnie cu primejdia vieții și cu vărsare de sînge... Apoi l-ai trădat pe Vladimirescu și poate că bine-ai făcut că mi l-ai pîrît... Acum domnia se apropie de tine... cu pace și belșug. Dacă te-mpaci cu el.

BRÂNCOVEANU : Cum să?...

OSMAN : Ipsilante coboară cu 2.000 de oameni din Moldova, spre a se încăuna la București, și cu ajutorul lui Tudor să treacă Dunărea... Așteaptă, nu te pripi. Eu am interceptat la Adakaleh scrisorile sale către unii dintre supușii noștri. Iată-le! (Îi le expune.) Sînt ridicole. Omul ăsta e un mitoman, un general de operetă. Ia, poftim, îi trimite lui Miloș Obrenovici un proiect de tratat de alianță, la care alătură toate planurile răscoalei sale din Balcani și Moreea. Cam imprudent, nu? Dar de asta ce mai spui? Cere „eforilor“ din Constantinopol (Rîde). — o mină de oameni, morți de frică, — auzi : „să dea foc orașului, să ocupe arsenalul, să scufunde flota otomană și să-l captureze de viu pe sultan cînd va ieși atras de incendiu“. Nu-i ridicol? (Rîde cu hohote, întrebîndu-l și pe Brâncoveanu.) E comic, nu?

BRÂNCOVEANU : E comic.

OSMAN (sec) : Ar fi așa, dacă în scrisoarea lui n-ar adăuga că „acțiunea a fost

gătită în Rusia și încurajată de guvern“. Asta complică lucrurile. Dar asta o să-l privească pe Metternich.

BRÂNCOVEANU : Balanța puterilor... Echilibrul european.

OSMAN : Exact. Se mai spune aici că semnalul insurecției a fost dat de răscoala lui Tudor Vladimirescu. Pe de-altă parte, Tudor ne asigură că răscoala lui nu este antiotomană, ci împotriva ilegalităților dumnea-voastră.

BRÂNCOVEANU : Să nu-l crezi.

OSMAN : Sigur că nu-l cred ; dar sînt obligat să iau act de declarațiile sale, trimisencopie marilor puteri garante la Viena. Cancelaria lui Francisc I ne-a și confirmat primirea documentelor „que les facétieux de Valachie ont osé lui adresser au nom du peuple valaque et à laquelle ils ont joint une copie de la lettre qu'ils venaient d'écrire au Grand Seigneur“...

BRÂNCOVEANU : Tudor e mai tare decît mi-am închipuit.

OSMAN : Altfel, nu te-aș fi chemat să-ți cer să te împaci cu el, pentru binele nostru comun.

BRÂNCOVEANU : Dacă încep să înțeleg bine, vrei să-l obligăți pe Tudor să-și ia declarația în serios. Și sînteți de acord cu războiul lui, războiul bordeielor contra palatelor?

OSMAN : Pricepi greu, bane Brâncoveanu, pentru un viitor domn al Țării Românești... Noi am vrea să înțelegi că Tudor, ca supus al Porții otomane, va fi dispus să-l combată pe Ipsilante, aflînd adevărul despre dînsul și despre adevăratele lui intenții în ceea ce-l privește... Sîntem dispuși să dăm firman de domnie în Țara Românească unui boier pămîntean. E clar? Doar dacă nu cumva Tudor nu vrea domnia pentru el însuși.

BRÂNCOVEANU : Asta nu...

OSMAN : Sfătuieste-l deci, împăcați-vă ; recunosc, nu-i ușor. Dar împacă și tu obrazul cu înțelepciunea..., da, era să uit. Spre a mă asigura că nu vei urzi nimic cu răsculatul, împotriva noastră, este cineva în tăbăra Eтеріi care te va supraveghea. Drama lui seamănă puțin cu a lui Tudor. Și el crede că

În tabăra de la Țințăreni, Tudor cu căpitanii săi, Macedonski și Girbea și vlădica Ilarion, stau de vorbă asupra planului coloanelor de marș.

MACEDONSKI: Am cucerit bănia Craiovei fără să tragem vreun foc de armă, deși orașul era ticsit de arnăuți. Comandantul lor, polcovnicul Solomon, mi-a predat sabia, de parcă totul s-ar fi pus la cale dinainte. Negustorii ne-au primit cu temenele, breslașii au făgăduit să dea la oaste câte calfe ne trebuie, numai zarafii au tras obloanele...

ILARION: Unde era banul Brâncoveanu?

MACEDONSKI: Lipsea, plecase nu se știe unde, la Vidin, sau la București.

ILARION: Nu-i lucru curat, Tudore. Ai știri de la cercetașii avangărzii?

TUDOR: Căpitane Girbea, ce ți-au raportat avangărzile?

GİRBEA: Le comandă Ioniță...

TUDOR (corectează): Căpitanul Ioniță Urdăreanu.

GİRBEA: Căpitanul Ioniță, da; îl așteptăm să pice, să raporteze.

TUDOR: Ați întărit străjile taberei?

MACEDONSKI: Ziua câte unul, noaptea câte doi la fiecare post de pază. Așteptăm ordinul de plecare în ultima etapă. Pe când? Sintem aici de-o lună!...

TUDOR (se gîndește): Încă puțin. Se-apropie și ultima etapă. În așteptare, continuauți instrucția.

(Un pandur intră și-i șoptește ceva lui Girbea. Acesta rămîne o clipă uimit, apoi se uită ca hipnotizat la Tudor.)

GİRBEA: Ioniță din Urdari l-a capturat pe banu' Brâncoveanu!

TUDOR: Căpitane Girbea, trimite poruncă oamenilor să se orînduiască la poartă, pentru primire.

GİRBEA: Care primire, slugerule? Am pus ghiara pe el! Poruncește să-l spînzurăm!

TUDOR: Prostule, crezi că Macedonski a luat bănia Craiovei fără să tragă un foc, cînd s-aștepta la cel puțin o mie de morți, fiindcă este Ioniță mai firoscos decît el?

N-avea cine să-l apere pe Brâncoveanu la Craiova? Așa crezi tu?

ILARION: Execută porunca, fiule.

IONIȚĂ (intră victorios): Am prins crăpceanu'-ăl mare, slugerule! Îl tragem în țeapă? (Poruncește spre-ai lui.) La moarte cu el!

TUDOR (sec): Căpitane Ioniță, tu dă-ne raportul. Aici, altcineva poruncește.

IONIȚĂ: Poruncește să-l spînzurăm!

GİRBEA (către el): Mai taci, mă prostule. Aici e politicie mare, nu-i pentru mintea bieților plugari.

TUDOR (rabdă ironia): Căpitane Macedonski, mergi și execută ordinul. Banul Brâncoveanu, caimacamul Țării Românești, dorește să discute cu noi. Să fie primit ca un sol parlamentar, precum se cuvine. (Iese Macedonski urmat de Girbea și Ioniță care sînt vexați și dezamăgiți. A rămas Ilarion. Este introdus Brâncoveanu.)

BRÂNCOVEANU: Grea e vina mea față de tine.

TUDOR: Dacă-ai venit aici pentru spovedanie (arată spre Ilarion), e mai potrivit Sfinția-sa.

BRÂNCOVEANU: Sint în mîna ta. Omoară-mă, dacă așa îți poruncește cugetul.

TUDOR: Dacă așteptai să te omor nu veneai aici. Ce dorești? Pentru ce mi-ai predat Craiova fără luptă?

BRÂNCOVEANU: Ai înțeles sacrificiul meu... Bine, Tudore, să vorbim deschis. (Se uită spre Ilarion și tace o clipă.)

TUDOR (simțind): Ilarion este cugetul și mîna mea dreaptă. N-am taine față de dînsul.

BRÂNCOVEANU: Mă bucur pentru amîndoi și pentru mine... Tudore, ai făurit o adevărată armată, o armată românească. De la Mihai Bravul țara n-a mai avut putere armată...

TUDOR: Multe n-a mai avut. Dacă boierii cei mari s-ar fi învoit la slobozirea norodului din robie, cu-așa țară multe s-ar fi chivernisit.

BRÂNCOVEANU : Multe s-au greșit, multe greșit-am și eu. Dar de greșeala cea mai mare tu trebuie acum să te ferești. Ridicînd poporul în arme să te urmeze precum este povăuit, ferește-te să despartî talpa de fruntea țării acesteia. Asta ar fi doar spre folosul vrăjmașilor neamului nostru românesc... Și' jur, că dacă mă urc în scaunul țării, facem Constituția, fac să se stingă toate nedreptățile. Îți cer,... te rog...

TUDOR : Să te ajut s-ajungi domn ?
BRÂNCOVEANU : Oare țării nu-i trebuie un domn român ? Îl preferi pe Ipsilante ? Înțelege ! Noi sîntem legați unul de altul, ca sufletul de trup. Eu te ajut să nu afli împotrivire din partea conducerii statului și a marilor puteri garante. Tu ajută-ne să scăpăm de Eterie, ale cărei pretenții ne pun rău și cu turcii și cu nemții, ca să nu mai zic că niciodată această vinovată revoltarizare nu va putea să cheme numele Rusiei în ajutor...

TUDOR : Deci, aceasta-i alternativa pe care ai venit să mi-o propui ? (Brâncoveanu încuviințează.) Ce spui, doctore ?

ILARION (enigmatic) : C'est à considérer... Eu așa zice să dai caimacamului răspunsul de sfintele Paști, la București.

TUDOR : C'est à considérer mi-a spus și mie țarul la Viena. Acesta e răspunsul.

BRÂNCOVEANU : Bine, Tudore. Am încredere în tine, Jur, că...

TUDOR : Mai bine fără jurăminte...

ILARION (căt-re Brâncoveanu) : Haidem, mărite bane. să te petrec pînă la poartă... (Ise amîndoi.).

TUDOR (căt-re căpitani) : Miine în zori, plecarea spre București.

Într-un scurt intermezzo audio-vizual se va sugera trecerea Oltului de căt-re oastea izbăvirii : marșul „Cine trece Oltul mare ?“ secvența respectivă din filmul „Tudor“ etc. Personajele ale căror voci se aud în playback privesc nemișcate sala ținînd în mîini luminările de Paști aprinse. Apoi, joacă și vorbesc cu glasurile lor.

CORESPONDENTUL AUSTRIAC : Ajuns deci cu tabăra la București, după o călătorie pitorească dar infernală, în alura marșurilor napoleoniene, nu puteam intra în fondul relațiilor mele duminicale pentru jurnalul pe care-l deschideți cu atît de justificat interes la cafeana cu lapte, mai înainte de a vă fi călăuzit puțin prin labirintul evenimentelor politice și diplomatice care ne-au adus pînă aici.

Aici, la București, după o iarnă grea a venit o primăvară timpurie. Și Paștele a căzut mai devreme : Cristos, a înviat ! Am intrat în zodia Taurului. A început frumos și cu pace fiindcă, în așteptarea întîlnirii sale cu Ipsilante, comandantul revoluției române a căzut de acord cu boierii „patrioți“ asupra politicii sale interne și externe. După ce a agitat chestia țărănească și entuziasmul cla-

sei dezmoșteniților, Tudor le garantează acum boierilor că, de-aci înainte...

VOCEA LUI TUDOR :oricare va fi la un glas și într-o unire cu creștinescul norod, acela se va numi patriot“...

CORESPONDENTUL AUSTRIAC : În schimb...

VOCEA LUI BRÂNCOVEANU : „În numele preasfintei și nedespărțitei troițe, cei mai de jos iscăliți boieri și mari negustori, încredințăm cu acest înscris al nostru cum că am cunoscut că pornirea dumnealui sluger Tudor Vladimirescu nu este rea și vătămătoare, nici nouă fiecărui, nici patriei, ci folositoare și izbăvitoare. Drept care ne jurăm că niciodată nimica nu vom făptui împotriva sa, ci-l primi-vom cu brațele deschise în această politie a Bucureștilor“...

VOCEA LUI IONIȚĂ : „Eu zic că toate averile tiranilor boieri sînt rău agonisite și trebuie să și le ia poporul îndărăt... patria e norodul, nu tagma jefuitoare“...

VOCEA LUI GÎRBEA : „Încrederea ne-a adus și ne-a unit... încrederea se cîștigă cel mai greu și se pierde cel mai repede“...

TUDOR (întră furios) : Spre a se dovedi că reprimăm actele de violență și de pradă săvîrșite asupra boierilor patrioți, îl condamn pe fostul nostru prieten și tovarăș de arme, la ocnă pe viață, sau moarte în fața poporului... Cu mîna mea am să-i-...

IONIȚĂ : Cu mîna ta ai omorît pînă acum, de dragul ăstora, pe căpitanul Enescu și pe alți cinci haiduci, răzbnunătorii ai poporului... Pe cîți ai să ne mai omori ?

MACEDONSKI : Raportez că de la intrarea în București 400 de ostași au dezertat și alții urmează.

GÎRBEA : Țăranii, care la început alergau orbește la Adunarea izbăvirii, nu-și mai ascund nemulțumirea, că nimic din cîte li s-a făgăduit la Tismana nu s-a ndeplinit.

MACEDONSKI : Nici o bătălie nu s-a dat, nici cu turcii, nici cu slugile lor de la cîrma țării... De aceea, poate, entuziasmul răzbnunării le-a scăzut prea repede...

GÎRBEA : Încrederea se pierde repede...

TUDOR : Țăranii trebuie să înțeleagă că revendicările lor se vor legitima de noua orînduire și că e oprit să-și mai facă fiecare dreptate în legea lui... Vinovații vor fi lăsați pe seama polcovnicilor, căpitanilor și zapciilor, după pravilă...

IONIȚĂ : Care pravilă ? Pravila boierească ? Auzi : „țăranii trebuie să înțeleagă...“ apoi țăranii înțeleg, domnule comandir, că soarta lor rămîne legată de a boierilor „ori-dece neam ar fi“ : români sau greci, căci toți sînt patri-hoți deopotrivă, după orînduirea matale cea nouă !

TUDOR (vrea să-l lovească, dar Macedonski îi oprește mîna) : Am adus opinca să calce pe covorul domnesc și-acum mă obrăzniceste și pe mine. Tilharilor !

Pe planul superior apar, unul cîte unul, miniștrii de externe ai Sfintei Alianțe. Ca-

podstria, Metternich, Castlereagh (figurant) și Prințul Osman.

CAPODISTRIA (aparte) : Ma pauvre patrie... On a prétendu régénérer la Grèce et la faire revivre, par la Rébellion, comme s'il était donné aux hommes de créer l'indépendance des nations par enchantement, ou comme si des actes perfides pouvaient jamais avoir d'autres résultats que les désastres engendrés par la perfidie. On s'est cruellement trompé...

METTERNICH : Domnule ministru, mă tem că sesiunea din Leybach a Sfintei noastre Alianțe începe să fie încărcată. În virtutea dreptului de intervenție al marilor puteri garante, și în calitate de cancelar, am și dat ordin trupelor noastre să intervină în regatele Neapolului și Sardiniei, contra răsculaților italieni, de fapt contre une fausse direction donnée au patriotisme italien... Este o epidemie. În Spania a început une émeute, condusă de colonelul Riego. Vor trebui probabil să intervină trupele regelui Franței... Mais, passons... La ordinea zilei avem azi reclamația Prințului Osman, din partea curții suzerane du Grand Seigneur, susținută de lordul Castlereagh. Curtea protectoare a majestății-sale imperiale are obiecțiuni ?

CAPODISTRIA : Nu, deocamdată.

PRINȚUL OSMAN : Din documentele originale, depuse de noi la cancelaria Congresului din Leybach, reiese că pe teritoriul Principatelor Române și în restul Peninsulei balcanice au apărut simptomele unei răcoale criminale împotriva ordinii stabilite prin tratate, care a culminat cu măcelărirea de către rebeli a garnizoanelor noastre din Iași și Galați. Din declarațiile și scrisorile cnezului Ipsilante, șeful răcoalei grecești, reiese că evenimentele iau aspectul unei conspirații internaționale. Guvernul otoman se descoperă subminat printr-o acțiune îndelung pregătită de o putere străină.

METTERNICH : Vezi, domnule Capodistria, (și-am spus cândva că prințul Ipsilante nu trebuie luat în serios... deși lordul Castlereagh prezintă insurecția eteristă ca un efect al instigațiilor dumneavoastră...)

CAPODISTRIA : Nici o unitate militară rusă n-a trecut pe vreunul din teritoriile supuse suzeranității Porții. Iar ambasadorul nostru la Constantinopol, contele Stroganov, i-a declarat oficial Prințului Osman că nu-și poate asuma responsabilitatea nebuniilor lui Ipsilante. Dacă imperiul otoman e confruntat cu greutăți insurmontabile, ca : războiul civil cu pașa din Ianina, revolta Muntenegrului, tulburările din Creta și din Bosnia, mișcarea de independență a sîrbilor și bulgarilor, ca să ajungem, în sfîrșit, la insurrecția din Țările Române, asta se cheamă, juridic vorbind, că incapacitatea sa de a asigura ordinea internă a imperiului, primejdivește echilibrul puterilor europene și justifică dreptul de intervenție al altei mari puteri.

Tudor Vladimirescu părăsind Cotroceni la 15/27 mai 1821. În stînga episcopul Ilarion al Argeșului, în dreapta Hagi Prodan (Lito-grafie după un desen de Ary Munn).

PRINȚUL OSMAN : Oficiile diplomatice rusești au făcut diferite demersuri contradictorii pe lângă agenții guvernului, în scopul de a nu permite intrarea trupelor Înaltei Porți în Principate, pentru a-i alunga pe rebeli...

CAPODISTRIA : Hatiseriful din 1802 asigură Principatele împotriva oricărei călcări de hotare din partea trupelor străine, excepție făcînd cazul de forță majoră, în care stăpînirea locală e incapabilă să asigure ordinea internă. Admiteți aceasta în cazul dumneavoastră ? Atunci evenimentele nu mai iau aspectul unei conspirații internaționale și vă contraziceți.

PRINȚUL OSMAN : Nu mă contrazic, decît în cazul în care scrisorile și proclamațiile cnezului general Ipsilante, care circulă cu un pașaport rusec purtînd semnătura dumneavoastră, domnule Capodistria, sînt repudiate public, odată cu Eteria.

METTERNICH : Și lui Tudor Vladimirescu, aliatul Eteriei, e însuși cavaler al unui ordin rus, ce tratament îi rezervați?

PRINȚUL OSMAN : Acceptându-l cu bunăvoință la intrarea în București, boierii români l-au pus într-o situație privilegiată... Vom vedea.

METTERNICH : Nu contest dreptul aristocrației române de a cocheta cu revoluția, dacă aceasta n-ar influența negativ ordinea în teritoriile noastre din imediata vecinătate. Am primit rapoarte îngrijorătoare din partea consilierului aulic din Transilvania și a contelui Teleki... Amintirea răscoalei lui Horia, „rex Dacorum”, oferă un teren extrem de favorabil dezordinii; decidemânt regatul Daciei e o marotă a tuturor rebelilor români...

CAPODISTRIA : Voi scrie consulului nostru la București că din ordinul majestății sale imperiale îl autorizăm à declarer que le lieutenant Vladimiresco est dégradé de la qualité de chevalier d'un des ordres de Russie...

METTERNICH : Vous ajoutez qu'il ne possède plus aucun titre à la protection de Sa Majesté Impériale. (Către Osman) Mon Prince, dacă înțeleg bine gestul de bunăvoință al domnului Capodistria, ambasadorul Rusiei la Inalta Poartă va declara oficial că cei doi răufăcători, Alexandru Ipsilante și Tudor Vladimirescu, au fost degradați și lipsiți de orice drepturi la protecția majestății-sale imperiale. De acord?

CAPODISTRIA : De acord și ceva mai mult: sîntem gata să intervenim cu trupe spre a sprijini restabilirea ordinii pînă la Dunăre și mai departe. Țarul a trimis 100.000 de ruși să ajute la pacificarea Siciliei. Putem oferi și sultanului acest ajutor dezinteresat. Este important să se arate în toată strălucirea, puritatea solicitudinii și fermitatea principiilor conservatoare ale ordinii, care caracterizează drepturile de protecție ale curții noastre imperiale asupra Principatelor.

PRINȚUL OSMAN : Înregistrează cu recunoștință propunerea dumneavoastră dezinteresată, dar va fi suficient dacă, începînd din acest moment, țarul Alexandru reprobă evenimentele din Țara Românească și autoriză Divanul să recurgă la trupele turce pentru a reprimă orice mișcare revoluționară...

METTERNICH : De-asta să nu vă îngrijiți: încă azi, la dejun, lordul Castlereagh și cu mine l-am anunțat pe țar că evenimentele din Imperiul Otoman au fost provocate de același spirit revoluționar, pe care aliații l-au combătut în Italia și că trebuie lăsată autorității legitime, adică Porții, sarcina de a restabili ordinea și echilibrul, în conformitate cu menținerea sistemului politic instituit prin tratatele dintre Marile noastre Puteri.

Prințul Osman face salutul oriental și se retrage, acompaniat de lordul Castlereagh.

CAPODISTRIA (meditează) : Pauvre prince, pauvre fou !...

METTERNICH (ride, consolidîndu-l amical) : O revoluție cu pașaportul dumitale. Allez, voi da dispoziție lui Von Hackenau, la București, să-i elibereze prințului Ipsilante un pașaport austriac.

Întîlnirea istorică dintre Tudor și Ipsilante din palatul domnesc de la București se desfășoară astfel încît să se știe care dintre ei e gazda și cine e musafirul. Amîndoi vin însoțiți de garda personală : apar prima oară în scenă „mavroforii” lui Ipsilante. Iordache, Bimbașa Sava și Samurcaș de-o parte, iar pe de alta Ilarion, Girbea și Brâncoveanu. Între grupuri, Macedonski.

Ipsilante intră, face doi pași spre Tudor și se oprește, protocolar, așteptînd să fie salutat. Tudor observă dar nu se formalizează ; înaintează cu brațele deschise. Atunci Ipsilante salută militărește. Își strîng, puternic, mîna.

IPSIILANTE : La Viena parcă-ți spuseseam că drumurile noastre se vor mai întîlni... deoarece, precum bine-ai zis, toate drumurile duc spre libertate... Ești un profet... aproape ca Mahomed... iar eu sînt ca muntele... care vine la Mahomed.

TUDOR (o ia ca o glumă) : Mi se pare că n-am zis că drumurile libertății trec prin legea turcească...

IPSIILANTE (cu adresă precisă) : Dar se vede că trec prin București.

TUDOR : Bucureștiul nostru e bucuros de oaspeți luminați.

IPSIILANTE : Sînteți o gazdă perfectă... Armatele mele au mare nevoie de o asemenea gazdă... Și de un asemenea aliat și prieten... De ce trupe și zaherele dispuneți ?

TUDOR (atent) : Destule, ca să ne ținem făgăduiele... Dar domnia-ta ?

IPSIILANTE : Așteptăm ca turcii să aibă pricină să treacă Dunărea. Și atunci putem interveni împreună.

TUDOR : Unde ?

IPSIILANTE : Aici, auzi vorbă !?... (Arătînd spre Samurcaș.) Toți boierii patrioți așteaptă. (Spre Macedonski.) Și toți pandurii. (Amical, dojenitor.) E drept că unii mi se plîng de domnia-ta că nu ești prea filotim cu dinșii. (Îl bate pe umăr, protector.) Nu e bine. Patria este...

TUDOR (scurt) : Unde mi-este ?....

IPSIILANTE (vexat, dar concesiv) : Mă rog... a dumitale, aici. A mea (Se întreprue)... nu înțeleg ce vrei să spui, arhon slugere. Sau ai uitat cele făgăduite ? Ți-ai uitat legămîntul față de Eterie ?

TUDOR : N-am uitat nimic. Dar eu te întreb pe domnia-ta : unde sînt cei 60.000 de ruși făgăduiți cînd am fost îndemnat să mă ridic spre a mă uni cu generalul Ipsilante ?

IPSIILANTE : Se va vedea.

TUDOR : S-a și văzut, încă de cînd ai trecut Prutul, fără oaste și fără bani, numai cu decorațiile de pe piept. M-am legat către Iordache să ajut grecilor și celorlalți ete-

Tudor Vladimirescu citind proclamația de la Padeș — Tismana

riști să se gătească a trece Dunărea, întru slobozirea patriei lor. Cu toate puterile și din sărăcia acestui norod, nu vom lipsi să ne șinem făgăduiala, căci amară e pîinea robiei în orice țară. Dar la Iași v-ați umplut căruțele cu visteria fraților moldoveni, și domnia-ta, uitînd de Ellada, dai proclamații făcînd acum pe regele dacilor. Cum sună proclamația aia, de la Focșani, Ilarioane?

ILARION: „Dacilor, în trecerea mea prin scumpa voastră patrie, vă chem să alegeți strălucita cale a neafîrnării, drepturile voastre de veacuri etc.... etc.“...

TUDOR: Păi, ce să caute dacii la porțile Bizanțului, psihi-mu?...

IPSILANTE: Uiti că buna mea mamă e romîncă născută Văcărescu?

TUDOR: Muierile noastre-s iubărețe și nu se uită la neam, așa cum au făcut și cu romanii. (Rîsete.) Dar cum socoti arhi-ule, că voi îngădui să duci războiul dumitale, pe pămîntul meu?

IPSILANTE: E un război sfînt, e un război nobil!

TUDOR: Eu nu sînt nobil: eu am fost slugă la boier și slujbaş la stat; am fost circiumar și morar; am fost negustor de seu și de pește; am fost geambaș de cai și ofițer la ruși. Numai hoț n-am fost și nici n-oi fi, iar mincinos numai citeodată. Eu nu sînt nobil, dar la războaie mă pricep

mai bine ca alții. Iar domniei-tale trebuie să-ți spun că prea multă gălăgie faci cu acest război, sfînt sau nobil, oricum ai vrea să-i spui.

IORDACHE: Și cearta asta, mai mult rău o să vă facă la amîndoi... Prea multă vorbă strică.

Brâncoveanu și Samurcaș stau într-un colț și șoptesc ceva împreună. Un călugăr a intrat și le-a dat o scrisoare, apoi a ieșit.

BRÂNCOVEANU: Prea multă gălăgie pentru un război de la început pierdut, domnilor. Mitropolitul Dionisie Lupu îmi scrie că a primit știrea excomunicării domniilor-voastre de Patriarhia Constantinopolului și dezavuării de către puterile europene, care ordonă (Citește.): „să se blameze tulburătorii liniștei publice și pe vinovații infractori ai tratatelor, și să dezmeticească spiritele rătăcite de doctrinele revoluționare ale lui Vladimirescu și tovarășilor lui“... Vin turcii! (Către Tudor.) Tudore, de-acum căile noastre se despart pentru totdeauna... Țara asta n-a avut stăpîn și-acuma are prea mulți... Să scape cine poate! (Iese repede, urmat de Samurcaș.)

IPSILANTE: Te-am înțeles și-ți mulțumim pentru ajutor. (Iese, urmat de Iordache și Macedonski.)

TUDOR (căt-re Gîrbea și Ilarion) : Ridicați tabăra. Pentru ca să se întîmpine răul pornit asupra patriei noastre, meșterul inginer Gheorghe Lazăr și Senior Ott vor avea o mie de oameni în oraș și din satele dimprejur, pentru metereze, cu topoare, sape și lopeți. Căpitanul Caletăanu să pună tunul cel mare și cinci tunuri mici pe bastioane. Să se scoată armele aduse de la Horez-Vilcea și să se împartă ostașilor și să li se adauge, pe socoteala visteriei, cinci mii de fișicuri de praaf și cinci mii de cremeni de pușcă și zece mii de cartace de fier. Totul în grabă, adică nu mai mult soroc decît 24 de ceasuri! Timpul și turcii nu așteaptă. Pregătiți proclamația către națiunea română! Țara are o lege și un stăpîn ! (Ies Gîrbea și Ilarion. A rămas Sava. Apoi, într-un tirziu, zărindu-l pe Sava.) Sava Bimbașa !? Ce mai cauți aici, ori l-ai părăsit pe Ipsilante?

BIMBAȘA SAVA : Am rămas aici fiindcă destinele noastre seamănă, Tudore. Ce-i mai ciudat, e că asta o știu și turcii și chiar mai demul. Nu ți-a spus Brâncoveanu?

TUDOR : Ce să-mi spună ?

BIMBAȘA SAVA : Înseamnă că nu i-au spus nici lui. Eu voi deschide mîine dimineață porțile orașului, prințului Osman.

TUDOR : Asta-i trădare.

BIMBAȘA SAVA : Nu te juca cu vorbele. Cauza Eteriei este definitiv pierdută ; păcat de Iordache și de ceilalți, care vor pieri ca niște mucenici. Eu trebuie să-mi cruț oști-

rea ; fiindcă o bătălie pierdută, nu-i un război pierdut. Bulgaria mea poate să mă aștepte. Pe mine turcii mă vor ierta.

TUDOR : Cu ce pret ? Cu ce sacrificiu ?
BIMBAȘA SAVA : Cu sacrificiul Eteriei... Mă voi prefăce că trec de partea turcilor, cu arme și bagaje... Fă-te frate cu dracul pînă treci puntea... Cu tine e mai simplu. Pornirea ta nu s-a declarat antiotomană. Condițiile vor fi mai ușoare. Depui armele și te desolidarizezi de Ipsilante.

TUDOR : Mi-am dat cuvîntul lui Iordache!
BIMBAȘA SAVA : Ce copil ești. Află că, în spatele tău, Mitropolitul Dionisie Lupu a convenit cu Ipsilante să plătească sprijinul Rusiei pentru eliberarea Greciei, cu sacrificarea Moldovei și Țării Românești „păstrate pentru țar ca un bastion al întregii împărății”.

TUDOR : Nu poci și nu voi să crez...

BIMBAȘA SAVA : Aceasta era clauza secretă a Eteriei, pe care Iordache n-a cunoscut-o. Acuma țarul l-a dezavuat și pe print, ca și pe tine. Fără Rusia, Eteria a rămas ceea ce este, adică zero...

TUDOR : Și Țara fără oaste, tot zero va fi. Eu nu pot depune armele. Trebuie să existe o altă cale, ca să n-o luăm iarăși și iarăși de la început... O altă alternativă, decît : „Patria sau moartea”... O amîinare, ca la judecată, un termen.

BIMBAȘA SAVA : Vezi, așa m-am gîndit și eu... Încearcă-ți norocul. Scrie-i pașei din Silistra, sau celui din Giurgiu. Osman te cunoaște. Dumnezeu să te lumineze. Adio.

Agostino de Musi, zis Uencziano : Cele trei Marii.

Se privesc adînc, și cu bănuială, și durere în ochi, se despart fără să-și dea mîinile, apoi Sava iese. Intră Gîrbea și, mai tirziu, Ilarion.

GIRBEA (intră rîzînd) : Slugerule, ce-am mai rîs, în biserica grecească popa a citit din amvon anatema Patriarhului și deza-vuarea împăraților la adresa ta și a lui Ipsilante, și fratele Iordache Olimpiotul l-a scos pe popă de anterior și l-a dat afară din biserică cu picioare-n c... Rîdeau poporenii, ca la țîrc. Și fug boierii din București ca potîrnichiile... A noastră-i lumea... Și-acum ce-i facem ? De ce taci ? Nu ți-e bine, Tudore ?

TUDOR (schîmbat) : Mă simt... ostenit. Îmbătrînim prea repede, Gîrbeo. Ostașii n-au drept să obosească... Iar eu parcă am obosit... Și pentru înția oară mă tem, nu știu bine de ce... Biata mama, cu visul ei... Și eu cu niciunul.

GIRBEA : Te temi de sultan ?

TUDOR : Nu am de ce. Mi-a fost dușman.

GIRBEA : De neprietenia țarului ?

TUDOR : Nici atîta. Mă așteptam.

GIRBEA : De neprietenia lui Ipsilante ?

TUDOR : La asta nu mă mai gîndesc... Mă tem de mine, de voi, de mucenicia acestui neam care crede în oștirea izbăvirii și în izbînda ei și care atît de șubredă se

arată... Mă întrebați totți: și-acum încotro? Ce facem? Ce poruncești? (Supărat pe el însuși.) Dar eu de unde să știu ce-i bine să facem și ce-i bine să poruncesc. Aș fi vrut să vă pot întreba eu pe voi și să vă cer scoteală, pentru una și pentru alta... pentru viață și pentru moarte, pentru greșalele voastre și pentru ale mele. (Spre cer.) Și nu ne ierta, doamne, greșalele noastre, precum nici noi n-am iertat greșalele greșiților noștri!

GÎRBEA: Să ne-ntoarcem, Tudore, acasă și dac-am greșit-o, s-o luăm de la început, altă dată, cînd i-o veni vremea. Întreabă-te bine mai întîi, și apoi...

ILARION: Și-apoi, întreabă-ne și pe noi, și-ți vom răspunde cu înțelepciune, ca unuia pentru noi mai presus decît toți cei după vremi trimiși domni cu firman de la Padișahul și unși de un Mitropolit trădător de neam. Aici am ajuns, aici sîntem, singur la cîrma țării, și trebuie să dovedim poporului și tuturor, cum știe și cum poate să guverneze un adevărat fiu al patriei. Trăiască Domnul Tudor!

Scena s-a umplut, treptat, de țărani și țigoveți, chipuri de panduri șocute și necunoscute, printre care Ioniță din Urdari și Maria de la Gorj. Momentul aduce puțin cu o ceremonie de încoronare pe care o oficiază vlădica Ilarion în odăjdii de Mitropolit. Poporul strigă urea: „Trăiască Domnul Tudor!” pe un fond muzical adecvat, amestec de surle și tobe de sărbătoare și de bătălie, de focuri de artificii și de arme de război.

Din această larmă se aud strigăte de mînie: „L-am prins pe ucigaș!”, „Spînzurați-l!”, „Lifta spurcată!”, „La moarte cu el, la moarte!”. Pandurii smulg din mîna poporului un turc legat, cu mîndră alură, care caută privirile lui Tudor.

ILARION (șoptit): Este Reșid-pașa! Ce-o fi căutat în oraș? Ce-i facem?

TUDOR (șoptit): Nu trebuie să-i provocăm pe turci. O sută de mii așteaptă semnalul să treacă Dunărea.

O VOCE: Ce-i face?

ALTĂ VOCE: Îl taie.

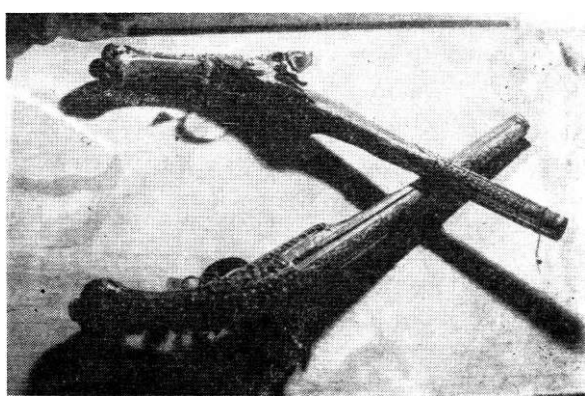
TUDOR: Dezlegați-l! (Gîrbea execută porunca, aproape în scîrbă.) **Căpitane Gîrbea**, îl duci pînă la bariera Giurgiului și-l lași în plata Domnului.

IONIȚA: În plata Domnului? Dar ăsta-i Reșid-pașa, care-a ars Vladimirii și mi-a aruncat copilul de viu în foc. (Trage hangerul și se năpustește asupra turcului.) Asta-i plata lui!

TUDOR: Ioniță, nu l... (Văzînd că strigătul său nu l-a oprit, scoate pistolul și trage.)

(Lingă Reșid, fostul haiduc a rămas cu hangerul ridicat, se întoarce, cu plumbul în piept, spre Tudor și rămîne cu ochii bolbați la el, fără să mai priceapă nimic.)

IONIȚA (căzînd): Da' de ce?

Arme din vremea lui Tudor

(Asupra trupului celui căzut se azvîrle disperată Maria, care urlă la Tudor, ca o furie dezlănțuită.)

MARIA: Da' de cee!?!?... Da' de ce mi-l omoriși, Tudore, măria-ta. Că ne-ai fost drag și mie și lui, ca lumina ochilor. Pentru cine mi-l omoriși, neică Tudore? Vreau să-ți spui eu pentru cine? ăsta-i turcul care ți-a omorît maica, Tudore, care te-a făcut pe tine. Și copilul, și copilul acela, era al tău, al tău era, era copilul nostru Tudore, dragule, și el ți l-a omorît și ți-a stîrpit neamul, Tudore din Vladimiri. El ți l-a stîrpit, da' cu Ioniță ce-ai avut, de ce mi l-ai omorît? Că era mai bun ca tine Tudoreee și mai drept și mai frumos, Tudoreee și mai viteaz... (Bocește.) Oooh, moarte, moarte, nu mi-l lua... floare mîndră, Ioane, Ioane, cine ți-a frînt ție victișoara?... Ce zile rele-s pe lume, bradule, bradule! Hai, scoală dragă și vezi și te bucură c-au înflorit florile...

(În timp ce bocetul se stînge și oamenii se grupează acoperind cuplul Ioniță-Maria, care părăsesc scena într-un fel de cortegiu funerar condus de Ilarion, urmat de Gîrbea, Tudor rămîne singur în scenă cu spatele la public, în timp ce din fundul scenei se apropie garda „mavroforilor” în frunte cu Ipsilante, Iordache și Macedonski, ca un tribunal constituit.)

MACEDONSKI: Pînă la urmă, tot l-ai omorît...

IPSILANTE: Ai vrut să fii domnitor cu firman în regulă și ți-ai trădat jurămîntul. Patria, sau moartea; ai descoperit o altă alternativă? (Ironic.) O... amîinare ca la judecată, un termen... Nu mai vrei?

IORDACHE: Bimbașa Sava ne-a spus tot... Explică-ne... Nu te mai înțeleg, frate... Contra cui ai ridicat tu sabia?

TUDOR: Mă aflu cu sabia mea, în patria mea. Și ce-am făcut și de ce-am făcut așa, și nu altminteri, voi da socoteală când va trebui, și cai va fi în drept să mi-o ceară.

(Cei trei comandanți eteriști îi întorc spatele și se îndepărtează cu pași egali, militărești. Cei doisprezece mavrofori l-au înconjurat pe Tudor și-l împing spre fundul scenei, pas cu pas, ridicînd treptat tot mai sus brațul lor înarmat cu niște săbii care seamănă cu acelea ale matadorilor. De fapt, toată mișcarea lor împrumută gesturile cu care într-o corrida toradorul se pregătește să „dea moartea” taurului brav. Cînd lovește, se face întuneric și liniște, apoi răsună în tăcere un geamăt surd, ca un oftat supraomnesc de ușurare. Cînd lumina se aprinde, pe scenă își face apariția singur corespondentul austriac. Pe măsură ce vorbește, se aprinde și lumina în sală, iar el se demachiază treptat, la vedere, ca după spectacol.)

CORESPONDENTUL AUSTRIAC: A venit și luna mai, și odată cu rozele a trecut, iată, și zodia Taurului. După uciderea îngrozitoare a lui Tudor Vladimirescu, am aflat de la corespondentul nostru din Londra, că la 5 mai murise și Napoleon Bonaparte, deci cu două săptămîni înainte. A fost o zodie nefastă adversarilor Sfintei Alianțe. La 13 mai, la apropierea turcilor, episcopul Ilarion

a fugit la Brașov, unde s-a putut înfîlci cu boierii români Brâncoveanu și Samurșas, refugiați politici. Alte știri despre eroii noștri din România am aflat după aceea. Bimbașa Sava a fost lăsat de turci să-i taie pe eteriști, apoi a fost tăiat, la rîndul său, la porunca expresă a Sultanului. Iordache Olimpiotul a murit eroic, apărînd o mănăstire, căpitanul Girbea s-a făcut haiduc, iar lui Macedonski i-am pierdut urma. Alexandru Ipsilante și-a încheiat cariera la fel de fantast, precum și-a început-o. Ca să scape de resturile armatei sale care-l amenințau cu moartea dacă nu le plătește leafa, el le-a arătat o scrisoare plastografiată, pe care pretindea că ar fi primit-o de la comandantul armatei austriece din Sibiu și în care se spunea că Austria a declarat război Turciei și că-i trimite șase regimente de husari să continue lupta. Profitînd de neatenția camarazilor săi de arme, el a fugit în Transilvania, cu un pașaport austriac apocrif, pe numele Paleologul, care se știe că a fost, acum 400 de ani, ultimul împărat al Bizanțului. Sinistră farsă a destinului, ori supremă ironie a unei înalte personalități europene. De acolo, el a dat o proclamație în care îi condamna pe toți pentru trădare. Așa se scrie istoria. Urmașii noștri vor avea toate motivele s-o scrie din nou. Cu aceasta, transmisiunea mea din București a luat sfîrșit.

Doamnelor și domnilor, noapte bună!

